

Ob rojstnem dnevu republike

Pred skoraj štirimi desetletji je vzknila nova Jugoslavija, ko je Evropa ječala pod jarmom zavajevalcev, so se majhni neoboroženi narodi in narodnosti Jugoslavije uprli največji vojaški sili v zgodovini. Kljub mučilnicam, koncentracijskim taboriščem, streljanju talcev, je ponosno hodila po poti nacionalne in socialne osvoboditve. Trdno je verjela v zmago, v komunistično partijo, ki jo je vodil največji sin domovine, tovariš Tito.

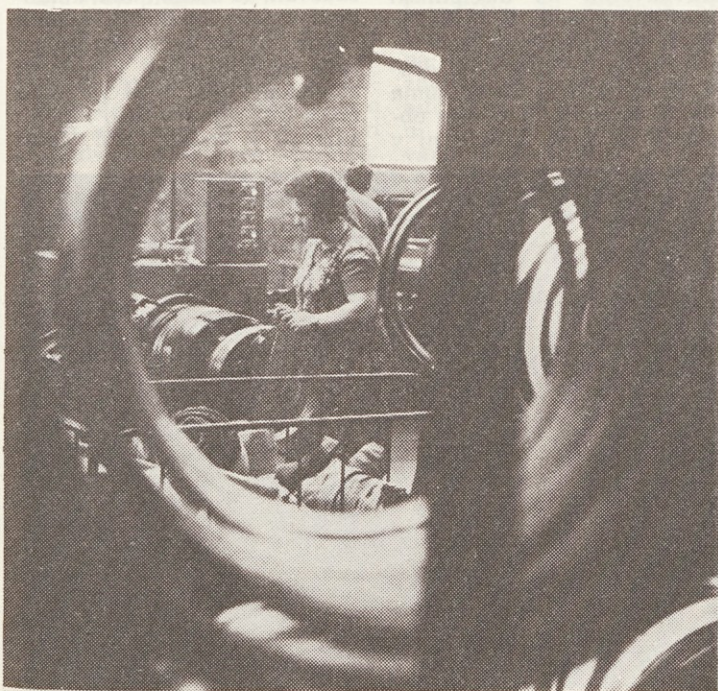
Po končani vojni je bila domovina svobodna, a razrušena in oropana. Na milijone delovnih rok je prejelo za krampe, lopate; in rasle so nove tovarne, šole, ceste... V opojnem zanosu tistih dni je bila nova Jugoslavija tudi ekonomsko vedno močnejša.

Z marksizmom kot teorijo in prakso so delovni ljudje zmagali, gradili nove samoupravne socialistične odnose in danes, ko pišemo leto 1980, lahko ugotovimo, da smo v svobodi podeseterili materialno osnovo samoupravnega socializma, da smo in da še gradimo nove družbene odnose, da jih bomo utrjevali in razvijali, dokler ne bomo izkoreninili odtujenosti in podrejenosti človeka.

Praznik republike je tudi praznik borbe, revolucije, ustvarjanja, svobode — to je praznik vseh naprednih delovnih ljudi in občanov.

Vsem sodelavkam in sodelavcem za 29. november iskreno čestitamo.

Uredništvo

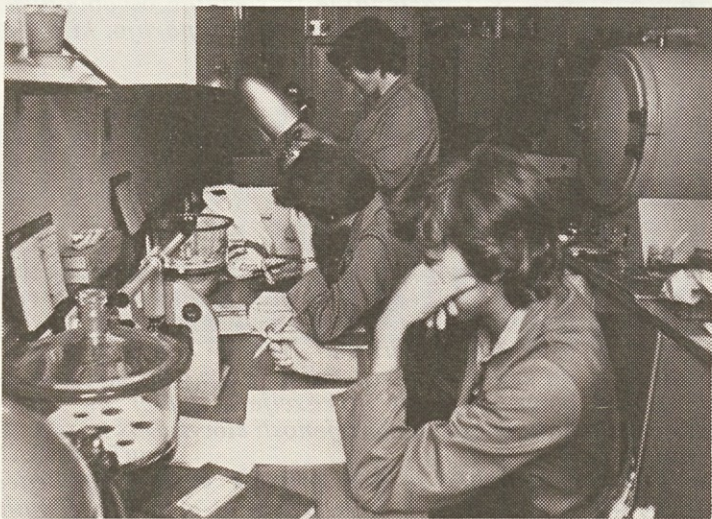

Mladi so se sestali

V dvorani starega dijaškega doma na Zlatem polju so se 14. novembra na volilno programski konferenci sestali delegati osnovnih organizacij zveze socialistične mladine Save in Save Commerce. Udeležba je bila več kot pohvalna, saj je bila dvorana polno zasedena. Od 159 vabljenih delegatov jih je bilo na konferenci 130. Poleg njih so prišli tudi predstavniki občinske konference ZSMS Kranj, naši vodstveni delavci, delegati krajevnih skupnosti, predstavniki Borova, Rume, Vulkana, Risa, enot JLA Kranj in drugi. Med njimi tudi sedem dosedanjih predsednikov mladinske organizacije v Savi.

Po uvodnem »uradnem« delu je spregovorila Vida Mlakar-Lončar, predsednica sveta konference. Nato pa Miloš Čabarkapa, ki je bil soglasno izvoljen za predsednika. V nadaljevanju objavljamo poročilo o delu mladih v pretekli mandatni dobi in nekaj usmeritev za nadaljnje delovanje.

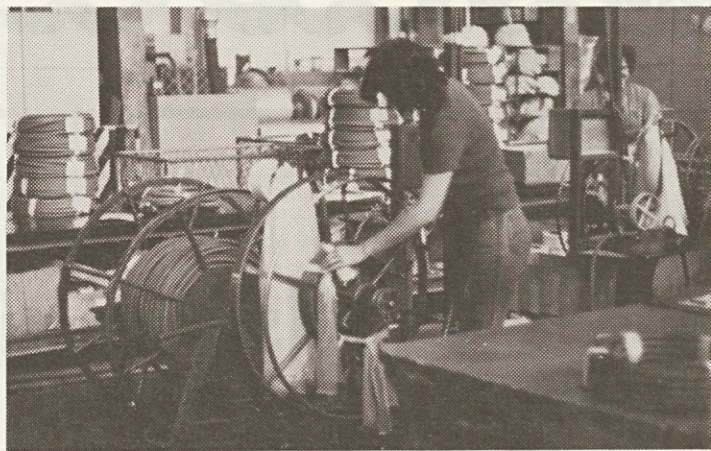
Več o konferenci bomo poročali v naslednji številki našega glasila.

Navada in praksa je, da ob koncu mandatnega obdobja napravimo obračun uspešnosti našega dela. V svojem poročilu želim predvsem kritično pristopiti k obravnavanju tistih pomanjkljivosti, ki se ponavljajo iz leta v leto in ki nam onemogočajo, da bi bili lahko s svojim delom resnično v celoti zadovoljni. Pri našem delu so nam bili vodilo predvsem zaključki prejšnje konference in pa naši akcijski programi. Seveda pa je bilo našo aktivnost čutiti ne le pri realizaciji zastavljenih programov, temveč tudi pri reševanju vseh drugih vprašanj, ki niso pomembna le za nas mlade, temveč za vse delavce našega kolektiva in tudi širše družbene skupnosti.

V svojem poročilu ne želim navajati konkretnih akcij, o katerih smo sprotno že obveščali člane kolektiva, temveč želim govoriti o tistih področjih našega dela, kjer še nismo storili vsega, da bi morebitne napake in pomanjkljivosti odpravili. Ne želim biti le kritična, saj vsi dobro vemo, kako veliko vlogo si je v naši družbi

mladina izoblikovala skozi vse obdobje svojega delovanja predvsem z doslednim in aktivnim delom. Mladina SAV-VE v letošnjem letu praznuje že svojo 35-letnico delovanja. Iz mladinske organizacije, ki je v obdobju graditve porušene domovine začela graditi trdne temelje današnjemu organiziranemu delovanju, je zrasla močna, organizirana 1300-članska organizacija ZSMS, ki je v letošnjem letu svoje delovanje iz 2000 razširila še za 11 novih osnovnih organizacij. Povečanje števila OO je narekovalo potreba po še tesnejšem in boljšem sodelovanju med mladimi tudi v tistih sredinah, kjer je delo mladine v zadnjem času nekoliko zamrlo. V zadnjem obdobju delovanja je bilo delo organizacije ZSM SAVA usmerjeno predvsem v prizadevanja, da bi delo OO resnično postalo težišče delovanja mladih. To nam je v veliki večini tudi uspelo, kajti OO in aktivni kot osnovna celica mladinskega delovanja delajo zelo samostojno in povezano med seboj. Pri svojem

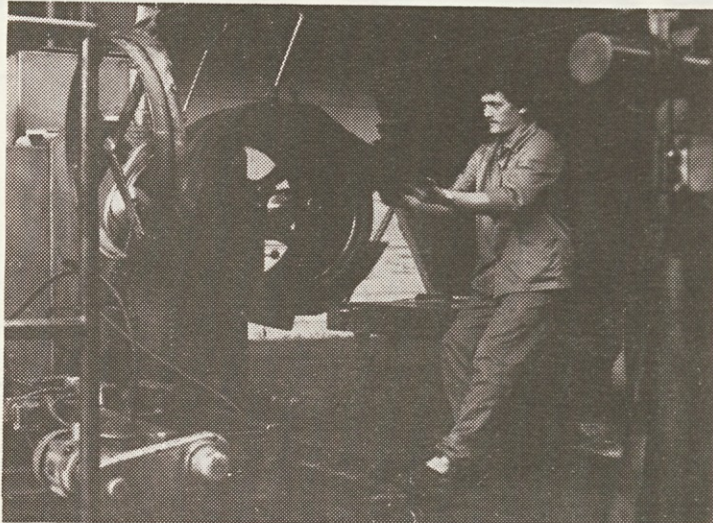

delu se ne zapirajo v ozke kroge takozvanih mladinskih problemov, temveč gredo z njimi v sredino, kjer mladi delajo.

Veliko pozornost smo mladi posvečali povezanosti z ostalimi DPO, kajti mladi v SAVI se zavedamo, da so naši interesi sestavni del interesov in potreb vseh delovnih ljudi. Najboljši način za reševanje vseh aktualnih vprašanj je hkratno in vsklajeno delovanje vseh družbenopolitičnih organizacij. Ta povezanost je bila v letošnjem letu še kako pomembna, saj se mladi zavedamo, da homo le vse družbenopolitične organizacije skupaj z vsemi delovnimi ljudmi lahko dali temeljit prispevek k reševanju in izvajanju ukrepov ekonomske stabilizacije. Ob tem bi rada poudarila naslednje, da smo mladi sicer realizirali enega od poglavitnih zaključkov predhodne konference in izdelali akcijske programe za uresničevanje politike gospodarske stabilizacije. Toda upam si trditi, da bi mladi lahko storili več. Še vedno je premajhna tako delovna kot tehnološka disciplina, večina kršilcev in obravnavanih na disciplinski komisiji je mladih, še vedno je veliko neopravičenih izostankov z dela iz takih in drugačnih vzrokov in to večinoma mladih delavcev. To naše obnašanje pa prav gotovo ni v

duhu stabilizacije in vse-spološnih prizadevanj za ustaletev gospodarstva. Na videz so to drobni vsakdanji problemi, ki pa nedvomno slabijo ne le delo v naši delovni sredini temveč tudi delo mladinske organizacije. Mladi se teh problemov dobro zavedamo in jih v OO tudi obravnavamo, toda za njihovo odpravljanje nismo storili dovolj.

Ko že govorim o povezanosti z ostalimi DPO naj omenim tudi veliko vlogo in pomoč mladini s strani ZK, ki si je predvsem v zadnjem letu še v veliko večji meri prizadevala dati veliko pomoč pri idejnem delovanju z mladimi. Skoraj v vseh OO ZK v SAVI so komunisti večkrat obravnavali probleme mladih in jih skupaj z OO ZSM poskušali odpraviti. Ena izmed nalog predhodne konference je bila tudi spremljanje aktivnosti mladih komunistov in predlaganje novih kandidatov za sprejem v članstvo ZK iz vrst aktivnih mladincev. Naj v ilustracijo navedem le podatek, da je bilo v letu 1980 sprejetih v ZK 25 novih članov, od tega kar 20 mladincev. To je le skop podatek, mi pa smo si predvsem prizadevali, da imajo mladi komunisti v delu mladinske organizacije največjo odgovornost, zato morajo mladi komunisti biti nosilci dela in akcije in da mora biti njihovo delo najbolj aktivno v vrstah ZSM, česar

pa se nekateri mladi komunisti žal ne zavedajo dovolj.

Pri našem delu v preteklem mandatnem obdobju je potrebno posebej poudariti naše delovanje tudi navzven DO, saj se nenehno povezujemo tudi z mladimi izven svoje DO, tako na nivoju občine kot tudi v medobčinskem in medrepubliškem merilu, saj sodelujemo z mladimi drugih DO v Kranju, z mladimi v KS, v osnovni šoli Lucijan Seljak. V medrepubliškem merilu se povezujemo z mladimi DO članic SOZD SAVA, pri čemer pa ugotavljamo, da je to sodelovanje preozko, omejeno le na člane koordinacijskega odbora SOZD in ga je potrebno razširiti na mlade v OO. V ta namen pripravljamo ustanovitve Stalne mladinske delovne brigade »SAVA«, ki bo sestavljena iz mladih vseh 5 DO članic SOZD, preko katere bomo skušali razširiti naše sodelovanje in obenem z njo krepiti bratstvo in enotnost med narodi.

ZSM SAVA pri svojem delu nenehno stremi, da se svojimi izkušnjami pomaga in vzgaja mlade kadre, ki bodo po vstopu na DM v delovni organizaciji skrbeli, da se bodo pridobile izkušnje v vseh 35 letih njenega delovanja v polni meri prenašale iz generacije v generacijo. Zaradi tega nenehno bdimo, spodbujamo in v delo vključujemo naše mlade štipendiste in učence v poklicni gumarski šoli, da jim bo življenje v svojo delovno sredino in v delo mladinske organizacije lažje. V ta namen smo v letošnjem letu organizirali problemsko okroglo mizo na temo, kako so mladi štipendisti in praktikanti zadovoljni s prakso v DO SAVA, s čimer smo želeli spoznati in opozoriti na probleme, s katerimi se mladi srečujejo pri opravljanju svoje prakse.

Ob koncu bi želela reči še naslednje. Ni dobro, da se mladi zavedamo svojih problemov, da veliko razpravljamo o njih, da pa se že vnaprej pri njihovem reševanju opredeli-

mo do njih z nekakšno pasivizacijo, češ saj ne bomo nič spremenili. Prevečkrat tarnamo za vogali, pri tem pa se ne zavedamo, da rešitev brez nas ne bo prišla sama od sebe, da je za reševanje perečih problemov, kot so stanovanja mladih, zaposlovanje na ustrezna delovna mesta, delovni pogoji, preživljanje prostega časa, prehrana, potrebno, da nastopamo organizirano in z jasnim ciljem kaj hočemo. Včasih smo pri reševanju problemov zaletavi, to pa verjetno zato, ker smo mladi. Stanovanjske probleme lahko rešujemo le tako, da uspešno uresničujemo celotni program stanovanjske gradnje. Mladi ne terjamo, da bi prišli na vrsto pred tistimi, ki imajo veliko minulega dela in ki že dolga leta čakajo na stanovanje. A mladi moramo imeti jasno perspektivo, vedeti moramo, kdaj bo mogoče urediti ta naš veliki življenjski problem. Pri tem je treba največ pozornosti posvetiti stanovanjskemu problemu mladih družin. Zato je bilo še kako pomembno naše vključevanje v obravnavo planskih dokumentov za naslednje srednjeročno obdobje 81–85. Pri reševanju tega in podobnih problemov pa moramo biti kljub vsemu strpni in se moramo zavedati, da se DO SAVA resnično v polni meri prizadeva reševati stanovanjske probleme svojih delavcev, vendar je problem stanovanj zelo pereč ne le za nas mlade, za našo DO, temveč tudi v občini, republiki in vsej Jugoslaviji.

Ob koncu svojega poročila se želim zahvaliti vsem članom Sveta konference in vsem vam mladim v OO za pomoč pri krepitvi vloge ZSM SAVA. Naj vam povem, da ima SAVA Kranj čudovito mladino, ki ve, kaj hoče, ki se nenehno zaveda svoje vloge. Delo z vami je prijetno. Vso to tovarštvo na delovnih akcijah, pri vsakodnevnem delu, pa tudi problemi, ki smo jih znali skupaj reševati, so nam bili lažji, ker smo bili povezani in ker nas je združevalo tovarštvo in mladost.

da se le-ti izvajajo v vseh delovnih sredinah in ne samo v neposredni proizvodnji.

Mladi se bomo trudili za nadaljnje širjenje inventivne dejavnosti, za njegovo polno uveljavitev in še boljše moralno in materialno vrednotenje.

Bolj kot doslej se bomo morali zavzemati za organizirano usposabljanje mladincev. To nalogo, v sodelovanju z drugimi, bo imela komisija za idejno politično delo. Njena glavna naloga bo priprava takega programa, ki bo zanimiv in koristen za celotno članstvo mladinske organizacije.

Prizadevali si bomo za hitrejšo podružbljanje splošnega ljudskega odpora in družbene samozaščite. Krepili bomo osveščenost in odgovornost mladih za aktivno sodelovanje na vseh področjih varnosti domovine. To bomo dosegli z ohranjanjem in negovanjem revolucionarne dediščine naših narodov in narodnosti. Za to izredno pomembno nalogo, je zadolžena komisija za SLO in D. S.

Več pozornosti bomo namenili mladim, ki živijo v samskih domovih in drugje. Znano je, da so v prostem času prepuščeni sami sebi, da večina dohodka pridobljenega v težkih delovnih pogojih zapravijo za drage gostinske usluge. To pomeni odtujenje in nepripravljenost za sodelovanje v družbeno političnih in družbenih organizacijah. V okviru možnosti si bomo morali prizadevati, da v življenju teh mladih ljudi ne bi bil in ostal edini cilj boj za zadovoljevanje osnovnih življenjskih potreb. Ena od možnosti za razreševanje omenjenega vprašanja je širjenje in podružbljanje kulturne dejavnosti. To pa bomo lahko dosegli le z doslednim uresničevanjem samoupravne socialistične kulturne dejavnosti v vseh delovnih sredinah v delovni organizaciji in izven nje.

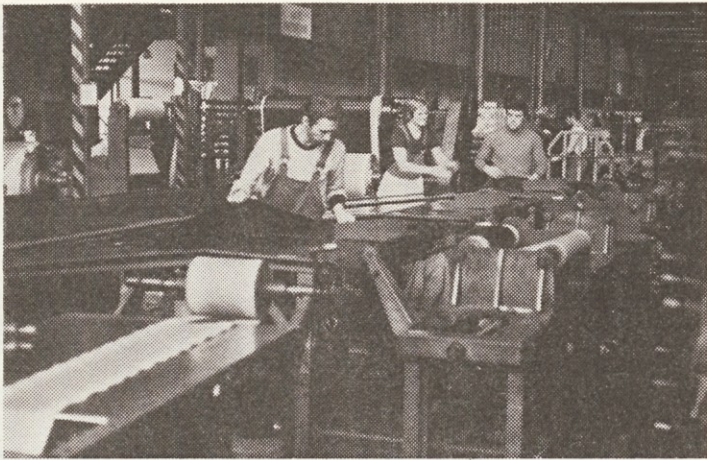
Kljub temu, da je bil v preteklem letu dosežen napredek pri obveščanju, bomo morali delo na tem področju razširiti.

Zaradi težkih pogojev gospodarjenja bomo morali organizirati več prostovoljnih delovnih akcij, v katerih bo sodelovalo čimveč mladincev. Prizadevali si bomo za organiziranje mladinske brigade »Save«, z namenom, da se mladi spoznajo, da izmenjujejo izkušnje, da bo povezava med delovnimi organizacijami še tesnejša.

Vemo, da je v sedanjem trenutku eno najbolj perečih vprašanj fluktuacija delavcev. Zato bomo morali proučiti vzroke za tako stanje ter sprejeti ustrezne ukrepe, da bi kar najmanj mladih odhajalo iz naše delovne organizacije. Tesneje bomo morali sodelovati s klubom štipendistov, z našimi bodočimi delavci, ter si prizadevati za uveljavitev usmerjenega izobraževanja.

IZ VSEBINE

- V decembru osebni dohodek po novem str. 4
- Pogovarjali smo se v Umetnem usnju str. 7
- Novosti o zakonu o ljudski obrambi in družbeni samozaščiti str. 9, 10
- Zanimivosti o avtomobilskem plašču str. 11, 12, 13, 14
- Uveljavljanje novih mednarodnih merskih enot str. 19
- Prizadevni inovatorji so prejeli priznanja str. 20, 21
- Nekaj nasvetov za ljubitelje smučanja str. 15

OSEBNI DOHODEK

V eni izmed zadnjih številčk Save smo vas že informirali o poteku izdelave novega predloga AOD in o rezultatih ocenjevanja. Predlog novih AOD so medtem že obravnavale sindikalne skupine in po svoji presoji gradiva predlagala določene spremembe in dopolnitve. Skupna komisija je vse pripombe pregleдалa in se do njih opredelila: orgumentirane pripombe so bile upoštevane. Neargumentirane pa je komisija z utemeljenimi zavrnili. Delavski sveti so sprejemali predloge AOD na sejah od 24. do 26. novembra. Razporeditve k nalogam bodo izvedene do konca meseca novembra, s tem pa so tudi dani pogoji, da uveljavimo nov razvid in AOD že za mesec november, torej po dogovorjenem rokoverniku.

Osební dohodek za november bo zaradi primerjave izračunan po starih in po novih analitskih ocenah brez spremembe planske vrednosti točke. Po podatkih, ki jih imamo je povprečno povečanje AOD v proizvodnji in vzdrževalni dejavnosti okoli 18 odstotkov, v službah pa okoli 13 odstotkov. To pomeni, da bo tudi izplačan osebni dohodek v povprečju za približno toliko odstotkov višji. Seveda bo porast osebnega dohodka pri posameznikih različen: nekateri osebni dohodki bodo povečani bolj, kot je povprečno povečanje, drugi manj, v nobenem primeru pa delavec po novih AOD ne bo za iste rezultate dela prejel nižji osebni dohodek kot doslej. Trenutna gospodarska situacija nam povečanja planske vrednosti točke ne omogoča, o povečanju te bomo razpravljali v prihodnjem letu, ko bodo že znani rezultati za leto 1980 in naši poslovni cilji za leto 1981.

Če torej ne bo kakršnihkoli težav pri postopku sprejemanja novih AOD ali nepredvidenih tehničnih ovir pri samem izračunu osebnih dohodkov, bomo osebni dohodek po novih AOD prejeli ob izplačilu osebnih dohodkov za mesec november, to je 17. decembra 1980.

A. S.

Od 15. do 1. je,
potlej moram
pa od 1. do 15. mal'
fušat

Inovatorji v Celju

V petek, 24. oktobra 1980, je bila organizirana ekskurzija savskih inovatorjev v delovno organizacijo AERO Celje. Kot že vrsto let, sta jo tudi letos organizirala Razvojno tehnološki inštitut in sindikat.

Ogled je bil organiziran v popoldanskem času, zato si žal nismo mogli ogledati vseh oddelkov, vendar pa smo vseeno dobili dober vpogled v proizvodni program in način dela v tej delovni organizaciji.

Naj vam v skopih besedah prikažem organiziranost delovne organizacije Aero Celje, ki je sestavljena iz štirih tozdov in delovne skupnosti. Skupno je zaposlenih 2.300 delavcev, imajo pa tudi dislocirana tozda na Kozjanskem in v Čupriji. Delovna organizacija ima v programu okoli tri tisoč izdelkov.

Pregled in predstavitev proizvodnje po tozdih:

– v tozdu **Kemija Šempeter** izdelujejo samolepilne trakove z enostransko in obojestransko lepljivostjo na različnih osnovah, fotokopirni papir, matrice za razmnoževanje, bronzo.

– v tozdu **Kemija Celje** izdelujejo samokopirne papirje, karbonske papirje (indigo), papir za izdelavo samolepilnih etiket, povoščeni papir, šolski in hobi program (barve vseh vrst, lepila), barve za razmnoževanje, pisalne trakove, samolepilne tesnilne trakove...

– tozd **Grafika** pokriva vse tehnike tiska: knjigotisk, offset, specialne izvedbe knjigotiska, anilinski tisk z gumi klišeji, suhi offset...

– tozd **Celuloza Medvode** pokriva proizvodnjo osnovnega papirja za ostale tozde delovne organizacije Aero.

V delovni skupnosti skupnih služb je kot služba organiziran tudi razvoj. Njegova osnovna naloga je raziskovanje in dopolnjevanje programov proizvodnje in mora biti resnično hitro, saj morajo slediti potrebam trga, tako domačega kot tujega, če hočejo uspešno poslovati.

Ob odlično pripravljeni zakuski smo bili v razgovoru, ki so nam ga pripravili vodilni delovne organizacije Aero in Društva izumiteljev in avtorjev tehničnih izboljšav (DIATI), seznanjeni z delom na področju inovacijske dejavnosti.

V delovni organizaciji je inovacijska dejavnost zaživela in se začela voditi organizirano šele v letu 1974 (ob prvem letu tehnoloških inovacij). V okviru razvojne službe imajo analitika za inovacijsko dejavnost, ki se profesionalno ukvarja z organizacijo obravnave predlogov na ravni delovne organizacije. Inovacijski predlog avtor prijavi na posebnem obrazcu, analitik določi komisijo, ki pripravi strokovno mnenje o predlogu. Le-to obravnava še komisija za razvoj delovne organizacije, ki da dokončno mnenje. Ta komisija je izvršilni organ delavskega sveta delovne organizacije. Potrjuje izplačila posebnih nadomestil do višine enega netto povprečnega mesečnega osebnega dohodka v SR Sloveniji; o izplačilu višjih zneskov sklepa delavski svet tozda, to je uporabnik predloga.

Avtorji inovacijskih predlogov so združeni v društvu izumiteljev in avtorjev tehničnih izboljšav v okviru delovne organizacije. Društvo obstoja komaj leto in pol, vendar smo dobili vtis, da je aktivno. V tej organizaciji avtorji iščejo pomoč in zaščito pri uveljavljanju svojih predlogov in pravic.

Društvo ima urejeno finansiranje preko pravilnika in sicer se en odstotek od ustvarjenega inovacijskega dohodka v tozdu odvede na njihov žiro račun. (Podoben predlog imamo tudi pri nas sprejet v novem sporazumu o inovacijski dejavnosti, samo v življenje ga je treba »spraviti«).

Celjska raziskovalna skupnost v sodelovanju s SZDL in sindikatom regije podeljuje moralna in materialna priznanja inovatorjem. Aerovi inovatorji so prejemniki številnih priznanj.

V delovnih organizacijah drugih moralnih priznanj še nimajo razvitih v tolikšni meri kot pri nas, vendar imajo v planu za letošnje leto sprejem novega samoupravnega akta za področje inovacijske dejavnosti, v katerem bo tudi to področje bolje urejeno kot doslej.

Ob zaključku smo se zahvalili našim gostiteljem za vzorno organizacijo naše ekskurzije in sprejeli njihovo željo, da se srečamo ponovno v naši delovni organizaciji.

Ko smo se pri večerji, utrujeni in polni vtisov, pogovarjali o minulem popoldnevu, so se nam utrinjale misli, kako bi pri nas lahko še marsikaj izboljšali na področju inovacij in s tem dosegli boljše delovno klimo in boljše delovne rezultate.

Saša

O informiranju v letu 1979-80

Odbor, ki je deloval že leta 1979 se je prvič zbral 7. marca 1978 leta in zaključil svoje mandatno obdobje koncem leta 1979. V letu 1980 se je odbor sestel v novi sestavi s tem, da je kontinuirno obdržal en kandidat. Odbor šteje 11 članov iz različnih skupin.

Že odbor v prejšnji sestavi je pripravil smernice delovanja, ki smo ga v letošnjem letu še dopolnili in preoblikovali v splošne in konkretne smernice.

Vsi člani odbora so si v enaki meri prizadevali, k nalogam smo pristopili s polno mero odgovornosti in kritičnosti, ki je bila nujna za kvalitetno realizacijo zastavljenih ciljev.

Delo odbora je slonelo zlasti na aganžiranju delovnega okolja iz katerega izhajajo delegati, na vzpodbujanju k informativni dejavnosti.

Zavzemali smo se za objektivno, kritično, predvsem pa pravočasno in aktualno informiranje. V precejšnji meri nam je to tudi uspelo. Več težav smo imeli z zbiranjem gradiva vseh članic SOZD Sava, ki niso v Kranju. Za zadnje leto lahko trdimo, da se je sodelovanje s Kemično tovarno Moste in Totro izboljšalo predvsem preko njihovih predstavnikov v odboru za informiranje, še vedno pa močno šepa informiranje o delu Rume in Vulkana. Novice iz teh dveh organizacij dobimo le preko koordinatorja. V pravilniku o informiranju je člen 47, kjer je točno navedeno na kakšen način mora potekati izmenjava informacij in kdo je za to odgovoren.

Zavzemali smo se za nove rubrike, vendar kljub večkratnim poizkusom nismo uspeli vrniti rubrik — kaj je novega, vprašanje in odgovori... Predvsem je nujno popestriti časopis z novostmi — kratkimi novicami, ki jih mora pripravljati INDOK. Za vzdrževanje stalnih stikov pa je zadolžen oddelek za informiranje.

V letu 1979 je Kadroviski sektor pripravil analizo o bralnosti časopisa. Rezultat te analize je bil eno od vodil za nadaljnje delo odbora. Predvsem smo se zavzemali za čim večje število informacij iz direktne proizvodnje. S pretokom informacij iz proizvodnje ne moremo biti zadovoljni. Pomanjkanje angažiranosti samih zaposlenih v proizvodnji smo skušali premestiti s predstavitvami tozov oziroma ožjih skupin, z razgovori z delavci, ki so jih opravili predstavniki oddelka za informiranje. Zavedamo se, da je bil to bolj izhod v sili kot pa trajna in najboljša rešitev. Zato smo ob razmišljanjih v letu 1980 prišli do zaključkov, da je delavcem v proizvodnji potrebno pomagati, jim svetovati. Nemalokrat se namreč zgodi, da bi delavci kaj napisali, pa se jim zdi vse premalo pomembno. Oddelek za informiranje nam je pri tem dal iztočne zamisli — teme o katerih naj bi pisali vsi ali vsaj veliko zaposlenih v Savi. Naj naštejem le nekaj tem: konjički, delovni dan, družbenopolitične aktivnosti in podobno...

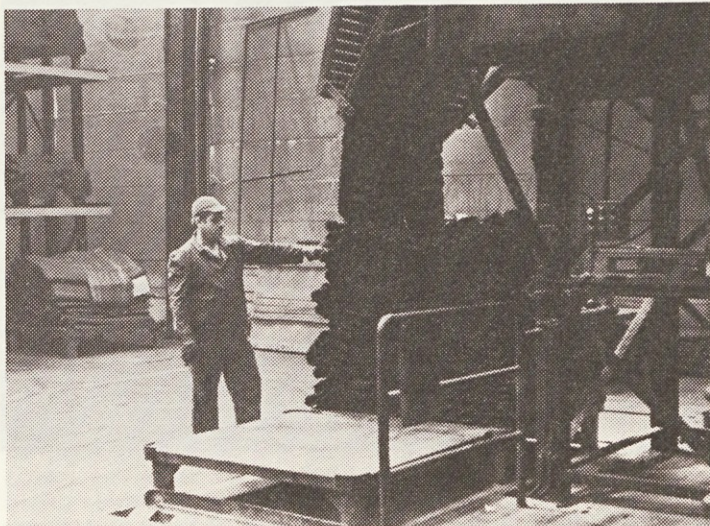
Odbor se je zavzemal za pogostejšo objavo kadrovske problematike, tako problema fluktuacije, kadrovske spremembe. Želeli smo, da se na to temo odpre posebna občasna rubrika, v kateri bi vsaj na kratko predstavili delavce, ki so prevzeli ključne naloge v delovni organizaciji, kakor tudi ostalih področij, ki sodijo v kadroviski sektor — letovanja, zasedenost doma na Pokljuki itd.

Z oddelkom za informiranje smo se dogovorili za uvedbo pismenih zadolžitve, vendar smo jih izvedli le v nekaj primerih. Smatramo, da je še naprej potrebno vztrajati na zahtevi po boljši obveščenosti in zahtevati od služb oziroma sektorjev poročila o njihovem delu in informacijah, ki so zanimive za širšo savsko skupnost in so jo te službe dolžne posredovati oddelku za informiranje.

Poudariti moramo dobro sodelovanje s Finančno računovodskim sektorjem, ki poročila pripravlja v kratki in razumljivi obliki. V letu 1979 je odbor že iskal pravo obliko zapisnika. Dogovorili smo se, da mora biti zapisnik pisan v taki obliki, da ga vsi prizadeti prejmejo že kot obvezo za azpolnitev naloge, ki je v njem navedena. Zavedati se moramo namreč, da je informiranje temeljna pravica vseh zaposlenih in dolžnost vseh, ki z informacijami razpolagajo, da jih tudi posredujejo.

Zavedamo se, da je v časopisu še vedno vse premalo kritičnih člankov. Kljub temu da je že nekajkrat bil dan izziv, odgovora na tak izziv ni bilo.

Nikoli nismo imeli ne želje niti si nismo prisvajali pravice, da bi katerikoli članek, ki je objektivno kritičen zadržali in ga ne objavili. O vsakem članku smo uskladili mnenje vseh članov odbora in oddelka za informiranje. Smatramo le, da je delo odbora delno oteženo s tem, da člankov ne dobimo v pismeni obliki že nekaj dni pred sestankom. Na razpolago pa so nam v oddelku za informiranje, ker je priprava celotnega materiala za vse člane odbora precej zahtevna in draga stvar.

Vsako številko na sestanku ocenimo.

V letu 1980 je bila izvedena akcija 1000 delavcev-sodelavcev, ki pa ni dala zadovoljivih rezultatov. Tu moramo opozoriti na neučinkovitost sindikata, ki bi poleg oddelka in odbora za informiranje moral biti glavni iniciator akcije.

Nove dopisnike smo pridobili predvsem ob prizadevanju članov odbora za informiranje in delavcev v oddelku.

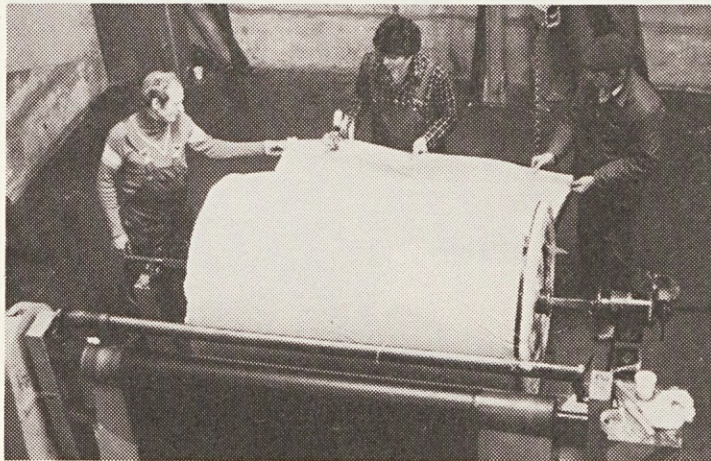
Izvedena je bila tudi anketa, ki pa je imela malo odmeva, saj sta v prvi fazi prišla le dva odgovora, po ponovnem opozorilu v Informatorju in časopisu pa smo prejeli še nekaj odgovorov. Skupaj smo dobili 63 izpolnjenih vprašalnikov. Kljub temu pa bi lahko potegnili nekaj zaključkov:

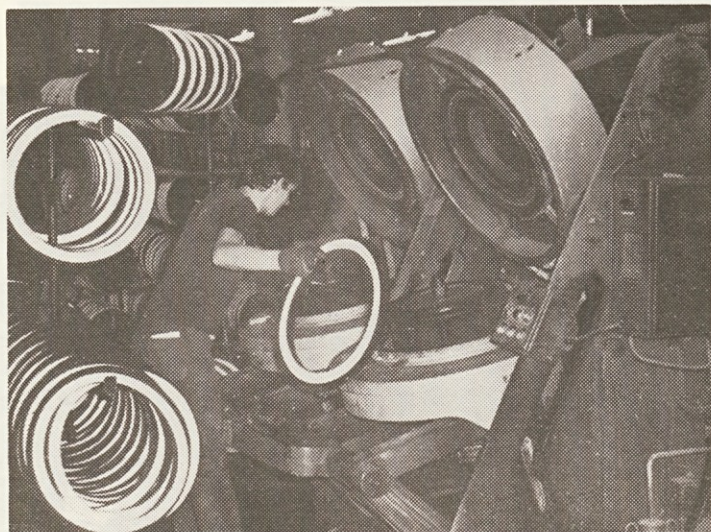
Vprašanja so se nanašala na mnenje o celoviti informiranosti preko vseh medij obveščanja (glasilo Sava, Informator, tednik OD srede DO srede). Anketiranci menijo, da so dovolj obveščeni, največ informacij pa najdejo v Informatorju in drugih sredstvih obveščanja, ter tedniku OD srede DO srede, na zadnjem mestu pa je glasilo Sava. Tu gre predvsem za sprotne informacije, za katere je glasilo Sava kot štirinajstdnevnik manj primeren, saj je čas od oddaje materiala do izida glasila relativno dolg in bi dnevne informacije v tem času zastarele.

O Informatorju kot obliki obveščanja za samoupravno odločanje anketiranci menijo, da je primeren (velika večina), nekaj je na preobsežnost in prezahtevnost napisanega besedila.

Tudi mnenje o tedniku OD srede DO srede kaže, da so ga bralci v relativno kratkem času (letu dni) sprejeli kot ustrezno obliko obveščanja kolektiva. Velika večina odgovarja, da ima tednik primerno vsebino in da je zanimiv, le nekaj pa je mnenj, da je preskromen. Menimo, da je mnenje vmesno glede vsebine posameznih števil, nikakor pa ne glede obsega. Štiri strani tedenskega glasila je namreč optimalni obseg za paletu kratkih, razumljivih in aktualnih novic.

Naslednji sklop vprašanj se je nanašal na glasilo Sava, ki je v naši delovni organizaciji najstarejša oblika obveščanja. Odgovor ni kaže, da ima glasilo veliko stalnih bralcev med zaposlenimi, včasih pa jo prebirajo tudi njihovi družinski člani. Največ anketirancev meni, da je obseg Save ravno pravi, nekateri menijo, da je preskromna, manjšini pa se zdi preobširna. ▴

(Nadaljevanje s 5. strani)

Odgovori kažejo, da naši bralci preberejo večino člankov. Menijo, da so članki zadovoljivi, nekaj je pripomb, da so nekateri med njimi predolgi oziroma preveč zahtevni. Glede slikovne opreme pa so mnenja razdeljena. Polovica anketirancev meni, da je ravno prava, druga polovica pa, da je preskromna.

Nadalje smo pripravili sklop vprašanj, ki se nanašajo na vsebino prispevkov in na pripravljenost po sodelovanju. Anketiranci želijo predvsem kratke vesti o Savi, članke o proizvodnji in poslovni dejavnosti, pa prispevke o posameznih delavcih, njihovem delu in življenju. Precej je tudi izražena želja po prispevkih, ki predstavljajo posamezne vrste izdelkov. Temu sledijo članki o delu samoupravnih organov, o športu in rekreaciji, delu družbenopolitičnih organizacij, ter članki o življenju in delu v družbeno politični skupnosti.

Odgovorov na vprašanje: Niso mi všeč (in jih tudi ne berem) je malo, največ se jih nanaša na strokovne članke, nobena pa na kratke vesti o Savi.

Na vprašanje: Ali menite, da je potrebno uveljaviti stalno rubriko »Vprašanje, odgovor?« velika večina odgovarja pritrdilno, prav tako pa je z odgovorom o pripravljenosti po sodelovanju.

Tako odgovori. Pri delu pa opažamo, da kljub vsem naporom, ni odziva in pripravljenosti za sodelovanje z vprašanji in prispevki.

Menimo, da bi bilo potrebno ponovno opozoriti vse odgovorne sodelavce, strokovne službe in predstavnike družbenopolitičnih organizacij in samoupravnih organov na njihovo dolžnost po obveščanju. Le s sodelovanjem širokega kroga sodelavcev bomo namreč dosegli zastavljeni cilj, ki smo ga zapisali v naše akte, namreč da je obveščenost ena temeljnih pravic in dolžnosti vseh zaposlenih.

O regeneratu – že tretjič

V dveh številkah našega glasila smo brali pred kratkim dve različni temi – o novi kvaliteti regenerata iz Rume in o težavah z njimi zaradi nepravočasne obveščenosti uporabnikov o spremenjenih lastnostih. To pot bi rad povedal o uporabi regenerata – domači sekundarni surovini sicer več ali manj znana dejstva, vendar v eni luči – v luči stabilizacijskih prizadevanj ob vse dražjih in težje dostopnih surovinah in naraščajočih cenah energije.

Naštejmo torej najprej znana dejstva:

- regenerat je že stara znana surovina, ki se je v kriznih obdobjih uporabljala v količinah tudi do 15 odstotkov v odnosu na porabljene kavčuke, v nekaj ekstremnih okoliščinah pa tudi kot edini vir elastomera;

- s časom, ki je prinesel nove tipe kavčukov za splošno rabo, predvsem oljne tipe (SBR 1712) je regenerat počasi, a zanesljivo izgubljal konkurenčno bitko, tako da je njegova poraba od 15 odstotkov precej enakomerno padala in se ustalila med 4 in 5 odstotki.

- regenerat vsebuje iste surovine, kot nov vulkanizat, le da so te med izdelavo vulkanizata, v času uporabe in med regeneracijo doživlje različne fizikalno-kemijske spremembe, tako da ne moremo s ponovno vulkanizacijo doseči prvotnih lastnosti vulkanizata;

- nekatere sestavine, kot so del aktivatorjev in sredstev za vulkanizacijo, sredstev proti staranju, aktivnih polnil in mehčal so v regeneratu ohranjene kot aktivni del, ki omogoča sestavljalcu receptur z regeneratom ustrezno znižanje teh sestavin v začetni recepturi, kar pomeni določen prihranek;

- v procesu regeneracije nastajajo tudi manjše makromolekularne verige polimera, ki imajo koristen učinek podobnega smolam za izboljšanje konfekcijske lepljivosti;

- razmerje med plastičnostjo in zeleno trdnostjo je pri regeneratu ugodno zaradi lažje predelave in dobre stabilnosti oblike polizdelkov;

- izdelki iz zmesi z regeneratom, vulkanizirani v kalupih imajo zaradi odvedenega zraka lepšo površino in manj nezalitihih mest;

- pri mešanju zmesi z regeneratom in pri nadaljni predelavi se porabi manj energije, zaradi hitrejšje disperzije so mešalni časi krajši, zaradi

manjše žilavosti se manj grejejo, kar pomeni večjo zanesljivost in varnost pred »zažiganjem«.

- uporabnost regenerata je omenjena zaradi padca nekaterih fizikalnih vrednosti, uporablja se le v črnih zmesih (ST), površina brizgancev in kalandriranih izdelkov, ki niso vulkanizirani v kalupih je v večini primerov premalo gladka.

Našteli smo torej dobre in slabe strani uvedbe regenerata v zmesi. Poraba regenerata je seveda odvisna od tega, koliko smo pripravljeni dobre strani izkoristiti in slabe strani prekriti s spremembo sestave recepture in s tehnološkimi posegi v proizvodnji. Končni cilj je seveda vedno enako kvaliteten izdelek z manjšimi stroški njegove izdelave, ali pa boljši izdelek.

Učinki, ki se dosežejo z uporabo regenerata so seveda od primera do primera različni, enkrat so bolj izraziti v racionalnejši porabi materialov, enkrat v znižanju stroškov predelave, tretjič spet kot boljše kvalitete oziroma manj odpadka.

Končni učinek pa se da v najkrajših potezah takole prikazati:

Vsaka tona porabljenega regenerata pomeni

- za 12.400 din manj surovin, uvoženih z zahoda
- za 14.900 din manj surovin, uvoženih z vzhoda
- za 8.200 din manj surovin, kupljenih doma
- za 2.500 din manj porabljene energije
- za 2.500 din manj izgub pri kvaliteti
- za 15.000 din več za nabavo ene tone regenerata

Za izračun teh števil, so vzete cene in količine surovin, predvidene v MB za leto 1981, sedanja cena električne energije in najnižja ocena prihranka pri mešanju in predelavi iz literature.

Delovna organizacija Sava je že leta 1967 pri bistveno manjši proizvodnji in pri slabši kvaliteti regenerata (res je tudi, da pri slabši kvaliteti proizvodov!) porabila 1000 ton regenerata. Če bi enako količino porabili v letu 1981, bi bil prihranek torej približno 25.000.000 dinarjev ali 2,5 milijardi starih dinarjev.

Ali je to malo ali veliko presodite sami!

Bilo bi zanimivo slišati tudi druge predloge, ki bi prinesli tak ali večji prihranek.

IVAN ŠKOFIC

Snidenje na delovnem mestu

Različne poti v življenju vodijo in pripeljejo ljudi do skupnih interesov in ciljev. Ena od takih poti je prav gotovo delo. Z vsakdanjimi snidenji na delovnem mestu, z reševanjem problemov posameznikov in problemov skupnega pomena se družimo v večje ali manjše delovne skupine, ki so utrip našega skupnega dela.

Pred kratkim smo se ustavili v eni izmed takšnih skupin — v oddelku za izdelavo past, v tozdu Umetno usnje, in prisluhnili besedam o njihovih uspehih, težavah...

»V tem oddelku izdelujemo večinoma barvaste paste (plastisol), tiskarske barve, razstopine..., ki jih uporabljamo pri proizvodnji umetnega usnja. Del naših izdelkov prodajamo tudi v druge delovne organizacije, ki izdelujejo razne galanterijske izdelke, vendar je to le nekaj odstotkov.

Vsi naši izdelki (polizdelki) se sestavljajo in mešajo v mešalnikih, ki so podobni kuhinjskim mešalnikom in imajo zmogljivosti okoli 600 kilogramov. Vse izdelke obdelamo še na trivaljčnikih in jim na posebnih pripravah izsesamo zrak. Tako pripravljeni izdelki se v obliki bolj ali manj tekoče paste uporabljajo v nadaljnji proizvodnji«, nam je med drugimi povedal vodja oddelka, Miro Naglič, ko nam je razkazal proizvodno izdelave past.

»Za izdelavo naših proizvodov uporabljamo največ surovine v obliki prahu (PVC, polnila in razna topila). To pa povzroča v zraku veliko koncentracijo škodljivih hlapov in praskastih delcev, ki so zdravju škodljivi. Prav zaradi tega in zaradi statične elektrike pri pretakanju in presipavanju surovin in polizdelkov je velika nevarnost požara. Del proizvodnje — izdelava poliuretanskih past pa je celo popolno požarno varovan, prostorsko ločen v »S« izvedbi.«

Kako pa je s surovinami?

»Za proizvodno uporabljamo v glavnem uvožene surovine, le nekaj je domačih. Ena sarža paste je sestavljena tudi iz več kot desetih sestavnih delov. Če zaradi kakršnegakoli vzroka (devize!) ne dobimo enega od teh komponent, moramo spreminjati program. Uporabiti moramo domače surovine ali pa ustaviti izdelavo katere od past.«

Kako rešujete zastoje zaradi pomanjkanja surovin?

»Večje pomanjkanje je bilo v dneh po kolektivnem dopustu. Takrat smo morali zaradi pomanjkanja mehčala, ki je prisotno v vseh variantah mešanja izdelkov, naše sodelavce premestiti na delo v druge tozde. Trenutno je malo bolje, vendar je pomanjkanje še prisotno. Zamujene dni bo težko nadomestiti. Naš oddelek je v glavnem le oddelek za izdelavo polizdelkov umetnega usnja, zato smo odvisni od uspehov celotnega plana.«

Našemu pogovoru s tovarišem Nagličem so prisluhnili še nekateri sodelavci iz oddelka. Zato smo poprosili še za njihovo mnenje o samem delu in pogojih dela, o medsebojnih odnosih, o surovinah in seveda o osebnih dohodkih.

MILAN NOVAK

Delam pri mešanju PVC past. Pri »pastah« delam 12 let in sem delal že v obratu IV. Tu so pogoji za delo boljši kot v obratu IV. Stroji so novi — delo je bolj avtomatizirano. Treba pa bi bilo razmisliti o odpravi prepiha in prahu. Pred kratkim smo začeli delati samo v dveh izmenah. Norma je dosegljiva in ni prevelika. Med seboj se dobro razumemo. Do negodovanja pride večkrat zaradi pomanjkanja surovin. V takem primeru moramo opravljati kakšno drugo delo — čiščenje sodov. Vemo, da če ne bo dela, ne bo dovolj izdelkov in seveda ne denarja. Na žalost ugotavljamo,

da je plan prevelik šele sedaj, ko vidimo, da uvoza ne bo veliko. Tisti, ki smo tu dalj časa, zaslužimo kar dobro, mislim pa, da no-vo zaposleni delavci dobijo premajhen osebni dohodek.

ALOJZ PFEIFER

Pri umetnem usnju delam že enajst let, trenutno kot tehta-lec pigmentov. Delal sem že pri naravnem usnju v obratu IV. Lahko rečem, da so tukaj delovni pogoji glede prostora dosti boljši, vendar pa je s povečanjem proizvodnje dela veliko več. S tem se tudi povečuje prisotnost zdravju škodljivih snovi v zraku. Mislim, da bi bile plače glede na natančno delo in stalno vdihava-nje slabega zraka, lahko boljše.

SLAVKO GROŠE

V Savi sem pet let. Delam pri pripravi PU (poliuretanskih) past in lakov. V začetku sem težko delal v slabem zraku, ki je še posebej pri izdelavi PU izdelkov, zelo prisoten. Pri tem delu ved-no grozi tudi velika nevarnost požara — vžiga. Vendar se človek vsega privadi. Moti me samo premajhna razmejenost skladiščnih prostorov od delovnih mest. Mislim, da bi izpad, ki je bil zaradi pomanjkanja surovin, s pravo mero delovne zavesti lahko ublaži-li, samo če bi imeli dovolj surovin.

DRAGAN KRASIĆ

(tehtalec osnove in PVC prahu)

V Savi sem zaposlen šest let. Na delovno okolje sem se kar privadil. Tudi življenju na Gorenjskem sem se privadil, čeprav se ta pokrajina precej razlikuje od južne Srbije, kjer je moj rojstni kraj. Sedaj, ko sem poročen, me muči stanovanjski problem. Na delovnem mestu tehtalca je še vedno veliko fizičnega dela (dviga-nje 40 do 50 kilogramov težkih vreč in prevažanje 600 kilogramov težkih vozičkov), zato se mi zdi, da smo preslabo ocenjeni. Sedaj, ko so namestili novo ventilacijo, je ozračje veliko boljše. Morali bi tudi boljše ločevati skladišče od ostalih prostorov za delo pri strojih.

GOJKO VELKOV

Dve leti sem čistil sodove, sedaj pa sem že dve leti skladišč-nik v oddelku izdelave past. Dela je dovolj. Vsako izdelano saržo moram vpisati, sprejeti in oddati. Najteže pa je s skladiščenjem, ker zaradi oblike embalaže (paste so v velikih kotlih), prostora, ki je namenjen skladiščenju, hitro zmanjkuje. Zato včasih »skladi-ščimo« posode tudi v bližini strojev. Z osebnim dohodkom se bolj težko pohvalim, kajti zdaj, ko imam družino, moram gledati na vsak dinar.

To so mnenja, ki so nam jih zaupali sodelavci iz oddelka iz-delave past, ki je strnjen na nekaj desetih kvadratnih metrih v stavbi tozda Umetno usnje.

Vtis, ki ga obiskovalec dobi, je, da je to pristrčna delovna sre-dina.

Rudi Zevnik

Naglič Miro

Milan Novak

Alojz Pfeifer

Dragan Krasić

Okolje, v katerem živimo

Okolje, v katerem živimo, ni samo naša soba v kateri sprejemamo svoje tovariše, prijatelje, ali pa naš vrt, ki ga tako skrbno negujemo.

To so tudi naše tovarne, vasi, mesta, gozdovi, naše gore...

Ko dan za dnem hitimo po pločnikih do avtobusov, da nas ti odpeljejo na delo, z dela ali po nakupih, ne zaznamo izpušnih plinov, ki so v zraku, niti ne opazimo dima, ki se dobršen del dneva, velikokrat tudi ponoči, vali iz dimnikov naših tovarn. Seveda, človek se privadi na to. »Mestni zrak«, boste rekli. Važno je, da dihamo. Toda kaj? Vdihavamo strupene pline. Zato nas kar naprej boli glava in smo utrujeni.

Naj napišem, kako se je go-dilo moji sodelavki, ko je nastopila delo v proizvodnji v Savi. Doma je z dežele, nekje v Bosni, vajena čistega zraka, tistega »pravega«, kot pravijo stari kmečki ljudje. Smilila se mi je, ko je pravila, da ne more dihati in da jo zrak v našem oddelku duši. Ponavljala sem ji, da se bo privadila, tudi jaz sem se, mi vsi smo se.

Ob tem se sprašujem, ali smo naredili dovolj za izboljšanje delovnih pogojev v proizvodnji.

Kaj ne odhajajo zato naši delavci iz proizvodnje, tovarne? Seveda, saj preživimo tretjino dneva v tovarni v takih pogojih. Premislimo!

Ni lepšega kot da se po napornem in utrudljivem delov-

nem tednu naužiješ malo miru in svežega zraka v naravi. Vendar tudi tu ne gre brez naše civilizacije. Navadili smo se naših jeklenih konjičkov in brez njih ne gremo nikamor. Tudi v naravo se podamo z njimi!

V svojih avtomobilih se udobno namestimo. Vozimo se uro po gozdnih poteh, da odkrijemo primeren prostor za piknik. Po »gozdni zabavi« se spomnimo da nismo doma, zato nam ni treba odstraniti škotel, steklenic in plastičnih vrečk, pa čeravno vemo, da to kazni naše naravno okolje in je nevarno za ljudi in živali.

Zakaj ne bi pustili avtomobilov doma ali na parkirnih prostorih, saj ti ne sodijo v gozdove?

Vemo, da izpušni plini zastrupljajo rastlinstvo in puščajajo divjadi le neužitne ostanke.

Po odhodu domov naj bo mesto, kjer smo preživeli prosti čas, takšno, ali celo lepše kot pred našim prihodom.

Vendar se tega premalo zavedamo!

Vsako leto je svetovni dan varstva okolja. Veliko dežel po svetu se srečuje s hudimi in tudi najhujšimi posledicami našega neodgovornega ravnanja našega okolja. Vsak sam, naj bi imel pravi odnos do narave! Narava je in bo človekovo zatočišče pred hrupom in slabim mestnim zrakom.

Marinka Dolenc

Vprašanje stanovanja

Odveč bi bilo ponavljati, da imamo mnogo sodelavcev, ki nimajo urejenega stanovanjskega vprašanja. Kljub temu da za ta namen odvajamo veliko denarja. Pred nami je kratek zapis sodelavke, ki je pikro zapisala, o iskanju stanovanja, o upanju in...

Ko sem se zaposlila v delovni organizaciji, sem imela življenjske težave. Vse bi se uredilo, če bi dobila »streho nad glavo«. Pred zaposlitvijo sem bila prepričana, da bo to vprašanje rešila delovna organizacija, vendar temu ni bilo tako.

Že v poklicni šoli so nas prepričevali, da bomo dobili stanovanje oziroma primeren prostor za bivanje. In verjeli smo. Niti pomislila nisem, da bom nekega dne ostala osamljena na ulici.

V prvih dneh rednega dela sem dobila napotnico za samski dom v Škofji Loki. Vesela sem se odpravila proti novemu domu. Niti slutila nisem, da se bo veselje spremenilo v žalost. Že vratar me je sprejel kot sovražnika. S solznimi očmi sem odšla, niti sama ne vem kam, kako... Teden dni sem iskala takšno ali drugačno rešitev. V nadaljnjih štiridesetih dneh sem se štirikrat se-

lila iz stanovanja v stanovanje. Hudo je bilo gledati prijatelje in sodelavce brez težav, brez skrbi, jaz pa razmišljam o temni prihodnosti.

Opazila sem, da delovna organizacija bolj skrbi za sodelavce kot sodelavke, čeprav tudi one prispevajo svoj delež pri gospodarjenju. Odlika podjetja bi bila, če bi mlademu gumarju zagotovila tisto kar bi mogla. Vendar je bilo v šoli rečeno najboljšo, nazadnje pa ostaneš na ulici.

Vsak mlad gumar bi se moral »globoko zahvaliti«, če je preživel take ali podobne trenutke, ob tem, da mora čim več narediti na delovnem mestu.

V šoli smo slišali za vse možnosti, vendar ni bila nobena resnična.

H. R.

Rast jugoslovanske ustvarjalnosti

V dneh od 24. oktobra do 1. novembra 1980 je bila na Reki osma razstava izumov, tehničnih izboljšav in novosti, ki jo je organiziral Center za delavsko ustvarjalnost – Reka, pod pokroviteljstvom Gospodarske zbornice Jugoslavije in več delovnih organizacij.

Te razstave se je udeležilo tudi sedem članov sekcije DIATI Sava.

Po pojasnilu organizatorja se ta razstava vključuje v akcijo organiziranih socialističnih samoupravnih sil v borbi za izvajanje ekonomske stabilizacije s povečanjem produktivnosti, ekonomičnosti in splošne učinkovitosti dela in poslovanja.

Razstava daje največji pregled inventivne dejavnosti v Jugoslaviji. To lahko ilustriramo tudi s podatkom, da je obsegala prva razstava v letu 1973 samo 250 kv. m, na njej pa je razstavljalo 22 razstavljalcev iz združenega dela in 15 posameznikov 258 eksponatov. Lanskoletna razstava pa je obsegala že 5000 kv. m, 535 delovnih organizacij in 142 posameznikov pa je razstavilo že 2.158 elponatov, razstavo pa si je ogledalo preko 99 tisoč obiskovalcev (brez organiziranih obiskov šol in ustanov).

Na osnovi izdanega biltena so na letošnji razstavi delovne organizacije pokazale 331 eksponatov. Univerza Zagreb je razstavila 76 magistralskih in doktorskih disertacij, aktivni izumitelji 86 eksponatov, šole in fakultete 75, posamični razstavljalci pa 77 eksponatov.

Vzporedno z razstavo je bilo organiziranih več seminarjev, posvetovanj in demonstracij novih izdelkov.

Na razstavi je bilo zastopanih tudi nekaj slovenskih delovnih organizacij, kot Jerka (2 eksp.), Lesonit (3 eksp.), Gorjenje (21 eksp.), Zavod za preizkušanje materiala in konstrukcij (1 eksp.), TAM (6 eksp.), Vegrad (5 eksp.), Slovenske Železarne (6 eksp.), REK-Velenje (17 eksp.), Marles (1 eksp.), Plama (6 eksp.),

Gradnja-Žalec (1 eksp.) in Železarna-Štore (7 eksp.).

Razstavljeni eksponati, ki so zanimivi tudi za našo delovno organizacijo, pa so naslednji:

INA Hidraol 1, priprava za hitro hidravlično preizkušanje, robot GORO I, navojna spojka za visokotlačne cevi, priprava za utrjevanje z udarcem, toplotna črpalka, držalo za stružne nože, keramične brizgalne matrice, zvočna izolacija Plama, rešitev notranjega transporta (Vulkan-Reka), protipožarna vrata (3. maj), naprava za čiščenje odpadne vode, regeneracija filtrskega platna tekstilnih filtrov, ščitnik vpenjalne glave stružnic, termostatski ventil za radiatorje, avtomatski diferencialni prenosnik moči in rotacijsko sito za betonski mešalnik. Čeprav razstava ne daje celotnega prikaza jugoslovanske ustvarjalnosti, je le opaziti, da se na tej in podobnih razstavah pojavljajo vedno iste delovne organizacije in pa nekaj posameznikov. Nadalje je razvidno, da delovne organizacije pa tudi posamezniki zaščitijo vsako pomembno, pa tudi manj pomembno izboljšavo, in se tako uvrstijo med avtorje izumov.

Zaželeno bi bilo, da se na naslednji razstavi pojavi tudi Sava, ne samo z avtorji tehničnih izboljšav, temveč tudi prikazom tehnološkega nivoja njene proizvodnje.

Morda se bo tudi na ta način povečalo zanimanje za ustvarjalnost neposrednih proizvajalcev.

M. S.

Zakon o ljudski obrambi in družbeni samozaščiti

Osnutek novega republiškega Zakona o SLO in DS, ki je izšel v prilogi Poročevalca št. XII z dne 7. oktobra 1980, je obravnaval koordinacijski komite za SLO in DS naše delovne organizacije na svoji redni seji 24. oktobra 1980, v obravnavi je tudi že v vseh komitejih za SLO in DS po tozdihi in odboru za SLO in D. S. v DSSS, pripombe, sprejete na skupni seji delegacije DO in DO Sava Commerce dne 27. oktobra 1980 pa so bile posredovane Zboru združenega dela skupščine občine Kranj.

Za lažje razumevanje in samo spoznavanje novega republiškega Zakona o SLO in D. S. sem pripravila naslednje povzetke:

- v temeljnih določbah bo opredeljena funkcija splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite kot družbene funkcije in sestavine samoupravne družbene ureditve

- v splošnih določbah bodo opredeljena stanja izrednih razmer neposredne vojne nevarnosti in vojne ter aktivnosti, ki potekajo že v miru z obrambnimi in varnostnimi načrti

- urejena bo vloga subjektivnih sil v graditvi in izvajanju splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite (kar doslej ni bilo sporno, vendar z zakonom ni bilo urejeno). Posebej bo izpostavljena vloga ZK, SZDL, ZSMS, ZB in sindikata. Zveza komunistov na področju splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite. V primeru neposredne vojne nevarnosti ali vojne bo Zveza komunistov na čelu borbe in odpora usmerjala aktivnosti splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite preko vodstev Zveze komunistov bo glavni pobudnik in nosilec političnih in drugih aktivnosti na področju splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite. V primeru neposredne vojne nevarnosti ali vojne bo Zveza komunistov in komitejev za splošno ljudsko obrambo in družbeno samozaščito v povezavi s subjektivnimi silami

- v novem zakonu bodo urejeni komiteji za SLO in D. S. kot organi družbenopolitičnih skupnosti, krajevnih skupnosti oz. organizacij združenega dela. Naloga komitejev je, da spremljajo in ocenjujejo varnostne in vojaško politične razmere in da na tej podlagi usmerjajo obrambne priprave in družbeno samozaščitne funkcije

- zakon bo tudi natančno opredelil in uredil sestavo komitejev, posebej pa bo določil sestavo komiteja za SLO in D. S. Slovenije, pokrajinskih in občinskih komitejev. Sestavo komitejev v krajevnih skupnostih in organizacijah združenega dela bodo natančneje opredeljevali statuti teh organizacij in skupnosti. Komiteji ne bodo prevzeli funkcij nobenega drugega organa in bodo organi, ki sedaj obstajajo v glavnem tudi naprej delovali

- zakon bo določil, kje se bodo ustanovili komiteji, kdo bo vodil komiteje – predsedniki konferenc oz. sekretarji komitejev oz. sekretarji ZK, v njihovi sestavi pa bodo najodgovornejši predstavniki vodstev družbenopolitičnih organizacij, samoupravnih organov, družbenopolitičnih organizacij, oboroženih sil ter strokovnih organov s področja SLO in D. S.

- na novo bodo urejene pravice in dolžnosti delovnih ljudi in občanov na področju družbene samozaščite. Posebej bo še poudarjeno, da se posamezne pravice in dolžnosti ne izključujejo, prvenstveno bo opredeljena naloga, za katere bodo zadolženi, poleg tega pa še opravljanje drugih nalog, ki jih bodo narekovale trenutne razmere v vojni ali v izrednih pogojih

- jasneje bo opredeljena vloga krajevnih skupnosti
- opredeljene bodo pravice in dolžnosti delavcev v organizacijah združenega dela, natančneje bo določeno, da so nosilci pravic in dolžnosti na področju SLO in D. S. delavci tozd

- določena bo vloga in naloge samoupravnih interesnih skupnosti v splošni ljudski obrambi

- določena bo sestava svetov za LO in D. S. občinskih skupščin, določeno bo vodenje splošne ljudske obrambe, ki bo v pristojnosti občinskega komiteja za SLO in D. S. glede na njegovo vlogo in naloge SLO in D. S. glede na njegovo vlogo in naloge SLO in D. S. (prej je to bilo predsedstvo občinske skupščine)

- razdelana bo ureditev vodenja SLO in D. S. na ravni mestnih skupnosti in pokrajin

- ureditev splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite iz pristojnosti republiških teles in organov bo podobna veljavni ureditvi z nekaterimi spremembami vezanimi z ustanovitvijo in delovanjem komiteja za SLO in D. S. SR Slovenije

- teritorialna obramba bo urejena kot del splošne ljudske obrambe v SRS in kot del oboroženih sil SFRJ ter kot najširša oblika pripravljanja in organiziranja delovnih ljudi in občanov za oborožen boj. Glede na to, da v krajevnih skupnostih in tozd deluje narodna zaščita bo po novem zakonu določeno, da se v teh skupnostih praviloma ne organizirajo štabi in enote teritorialne obrambe, predvidena bo le možnost ustanavljanja le-teh

- narodna zaščita bo urejena kot najširša oblika uresničevanja in dolžnosti delovnih ljudi in občanov na področju splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite. V vojni je narodna zaščita najširša osnova za vključevanje delovnih ljudi in občanov v oborožen boj. Določeno je tudi kdaj bo narodna zaščita aktivirana: aktivirana in delovala bo na podlagi ocene in odločitve pristojnega komiteja za SLO in D. S. V akcije narodne zaščite se bodo lahko v določenih primerih vključile tudi oborožene ali neoborožene enote teritorialne obrambe in enote civilne zaščite. V narodno zaščito se vključujejo vsi delovni ljudje in občani. Kot varianta bo v osnutku zakona določena omejitev udeležbe delovnih ljudi in občanov glede na pooblastilo, ki jih ima pripadnik narodne zaščite

- glede organiziranja, pripravljanja in delovanja civilne zaščite ni predvidenih bistvenih sprememb. Konkretnije bo izpeljano načelo, da je civilna zaščita del splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite. Konkretnije bo opredeljena odgovornost družbeno političnih skupnosti, krajevnih skupnosti ter tozdov za zaščito, reševanje prebivalstva in materialnih dobrin ob vojnih akcijah, naravnih in drugih hudih nesrečah ter izrednih razmerah. Predlagane bodo tudi spremembe pri ureditvi obveznosti graditve zaklonišč, kjer bo dana prednost graditvi skupnih zaklonišč

- ureditev sistema obveščanja in alarmiranja bo deloma spremenjena v skladu z osnutkom zveznega zakona

- usposabljanje delovnih ljudi in občanov za opravljanje nalog SLO in D. S. bo zvezni zakon urejal samo načelno, natančneje bo to področje urejal republiški zakon

- v razpravi o predlogu in tezah za osnutek Zakona je bila v Skupščini SRS in v javni razpravi postavljena zahteva, da se v novem zakonu uredi pri financiranju nalog SLO in D. S. tak način zagotavljanja sredstev, ki bo omogočal uresničevanje načel solidarnosti in vzajemnosti ter izenačevanje materialnih pogojev pri razvoju obrambnih priprav ne glede na gospodarsko razvitost posameznega področja. Zakon bo zato določal, da delavci v tozd in delovni ljudje, katerim se ugotavlja dohodek, zagotavljajo sredstva s prispevkom za SLO in D. S. iz dohodka za lastne in skupne naloge SLO in D. S. Višina prispevka bo določena vsako leto na osnovi sprejetega programa. Najmanj polovica potrebnih sredstev bi se zagotavljala iz prispevkov, ostalo pa iz proračuna občine. Upravljanje in razpolaganje s temi sredstvi bo določeno z družbenim dogovorom. Predlagana ureditev zagotavljanja sredstev za potrebe SLO in D. S. pomeni poskus sistematskega urejanja tega vprašanja

- uveljavitev novega zakona bo pomenila za republiko in občine manjši porast sredstev zaradi delovanja pokrajinskih odborov in štabov teritorialne obrambe, zaradi ustanovitve in delovanja republiškega centra za obrambno usposabljanje, za nadaljnji razvoj sistema vojnih zvez, za družbeno politične skupnosti in sistema za opazovanje, obveščanje in alarmiranje ter izgradnjo zaklonišč

- pri pripravi osnutkov je predlagatelj upošteval večino priponb in predlogov, razen nekaterih:

- a) v zvezi s predlogom, da bi Zakon podrobneje opredelil sestavo komitejev za SLO in D. S. na vseh ravneh in natančno določil njihove pristojnosti predlagatelj Zakona meni, da prepodrobno zakonsko urejanje sestave komitejev ni v skladu z resolucijo o temeljnih zakonodajne politike Skupščine SR Slovenije. Določbe v Zakonu glede komitejev dajejo možnost ureditve sestave komitejev v samoupravnih aktih krajevnih skupnosti, organizacije združenega dela in drugih samoupravnih organizacij ali skupnosti;

- b) pripomb glede tega, da bi zakon moral rešiti vprašanje vojnega razporeda članov komiteja za SLO in D. S. predlagatelj

zakona rešuje tako, da se vojna razporeditev članov komiteja ureja z obrambnimi načrti ter sklepi o vojni organizaciji in ne z zakonom;

c) predlagatelj ravno tako ni mogel sprejeti pripombe, da imenovanje komitejev v KS ni v skladu s Smernicami Predsedstva SFRJ in ZKJ. Komiteji se po teh smernicah obvezno morajo ustanoviti v vseh krajevnih skupnostih, v vaseh oz. naseljih, soseskah in ulicah pa bodo lahko naloge s področja SLO in D.S. opravljali vaški oz. ulični odbori, ki jih ustanovi organizacija SZDL v KS;

č) tudi predloga, da bi pri komitejih v krajevnih skupnostih delovala operativna in izvršilna telesa (poverjenišтва, komisije) predlagatelj ni mogel sprejeti, ker so komiteji politično operativni organi in bi ustanavljanje takih teles pri komitejih pomenilo, da komiteji prevzemajo pristojnosti drugih organov, v tem primeru Sveta krajevnih skupnosti;

d) v zvezi s predlagano združitvijo nalog SLO in D.S. v enem členu pri vseh nosilcih obrambnega in samozaščitnega delovanja predlagatelj v celoti ni mogel upoštevati, ker bi bile posamezne določbe zakona nejasne in tudi celotna ureditev nepregledna

e) zanimiv je bil tudi predlog glede konkretnega določevanja nalog za organe upravljanja v tozdih, ki tudi ni bil v celoti upoštevan, kajti našteje so le naloge delavskega sveta, komitejev za SLO in D.S. ter poslovnega organa, s čemer je omogočeno delavcem v tozdih, da v statutu in drugih samoupravnih splošnih aktih podrobneje uredijo njihove naloge in pri tem upoštevajo posebnosti in razmere v svoji sredini.

Sprejem republiškega zakona o splošni ljudski obrambi in družbeni samozaščiti je vezan na postopek sprejemanja zveznega zakona o splošni ljudski obrambi. Skupščini SFRJ je bil že predložen predlog za izdajo zakona o splošni ljudski obrambi SFRJ z osnutkom zakona v začetku 1980. leta, vendar ga je predlagatelj zaradi vsebinsko pomembnih pripomb umaknil iz nadaljnje obravnave. Za novi osnutek je izdelano delovno besedilo.

Osnutek republiškega zakona je usklajen z zveznim zakonom v osnovnih rešitvah. V naslednji fazi predloga bo potrebno republiški zakon še dodatno uskladiti z zveznim zakonom, ki bo vseboval še kazenske določbe, ki jih besedilo zakona v sedanjosti ne vsebuje. Kazenske določbe naj bi bile predložene šele k predlogu zakona.

BEBA KAMBIČ

Obiska

V torek, 11. novembra 1980, smo v Savi organizirali sestanek o položaju naše uvozne izvozne politike. Namen sestanka je bil analizirati naša izvozna prizadevanja in probleme ob preskrbi s surovinami v letošnjem letu in letu 1981.

Vabilu so se odzvali: podpredsednik Izvršnega sveta Slovenije, tovariš Florjančič, predsednik republiškega komiteja za mednarodno sodelovanje, tovariš Jan, predsednik SISEOT, tovariš Bedina, guverner narodne banke, tovariš Jamar in podpredsednik Gospodarske zbornice Slovenije, tovariš Zadnik. Razgovora so se udeležili še sekretar medobčinskega komiteja ZK za Gorenjsko, tovariš Krvina, predsednik Izvršnega sveta skupščine občine Kranj, tovariš Bajželj, podpredsednik izvršnega odbora splošnega združenja kemijske in gumarske industrije Slovenije, tovariš Oblak in predstavniki naše delovne organizacije.

Vsem povabljenim smo predstavili naše dosedanje izvozne dosežke v letošnjem letu. Na konvertibilni trg smo v preteklih desetih mesecih izvozili za skoraj 25 milijonov dolarjev, kar pomeni celotni letošnji izvozni načrt. Do konca leta imamo sklenjenih poslov še za 9 milijonov dolarjev, tako, da bi bil skupen izvoz za letošnje leto 34 milijonov dolarjev, ali skoraj dve lanskoletni vrednosti.

Navzoče smo nato seznanili s težavami pri preskrbi s surovinami za proizvodnjo avtopnevmatike, umetnega usnja, gumeno tehničnih izdelkov in lepil ter jih opozorili na posledice, ki se zaradi njih porajajo. Posledice so zelo občutljive na področju dohodka, ki zaradi stalnih motenj v proizvodnji pada, manjša se produktivnost, stroški proizvodnje pa v takih pogojih stalno rastejo. Najhujše pa je, da nam zastoji lahko resno ogrozijo realizacijo naših izvoznih načrtov do konca leta.

Od navzočih tovarišev smo želeli, da nam pomagajo pri razreševanju težav fizičnega uvoza in pri zagotavljanju

nju deviznih pravic za uvoz repromateriala, s pomočjo avansov in usmerjenega samoupravnega sporazumevanja. Rabili bi njihovo podporo pri reševanju naših zahtevkov za sprostitev uvoza nekaterih naših repromaterialov, katerih uvoz poteka po posebnih režimih. Dosedanji postopek reševanja takih zahtevkov je namreč neustrezno dolg.

Povabljeni so obravnavali trenutno devizno bilančno situacijo. Glede na to so naše poslovanje pohvalili, saj smo na področju izvoza v letošnjem letu napravili pomemben napredek in s tem mnogo prispevali k naporom za izboljšanje republiške in zvezne devizne bilančne situacije.

Zagotovili so, da nam bodo pomagali odpravljati motnje in omejitve, v kolikor bomo mi tudi v nadaljnjem delu svoje izvozne obveznosti izpolnjevali s takšno mero odgovornosti, kot doslej.

Na koncu smo jih seznanili še z našimi načrti za naslednje leto, katere bomo morali še uskladiti, vsaj na področju uvoza in izvoza, v okviru SISEOT. Posredovali smo jim še nekatere vsebinske pripombe na predlog samoupravnega sporazuma o temeljih plana ekonomskih odnosov s tujino za obdobje 1981 – 85.

Rudi Zevnik

V začetku novembra so nas obiskali člani izvršnega sveta Kranja. Tema razgovora je bil razvoj kranjske občine v naslednjem srednjeročnem obdobju.

Po uvodni besedi Milana Bajžlja, predsednika izvršnega sveta, so naši predstavniki družbenopolitičnih organizacij, samoupravnih organov ter vodstveni in vodilni delavci predlagali več dopolnil.

Opozorili so, da bi moral plan razvoja vsebovati ostrejšo omejitve za zaposlovanje v neproizvodni dejavnosti. Med tem ko naj bi se proizvodnja strogo držala minimalnega zaposlovanja novih delavcev, to ni primer za nekatere ustanove kot so na primer banka, službe samoupravnih in interesnih skupnosti in druge.

Kot obrat širšega družbenega pomena, bi morala v planu dobiti mesto tudi naša nova delavska restavracija. Ob predvidenih zmogljivostih bi s hrano oskrbovala delavce v Kranju, ki lastnih restavracij nimajo in učence srednjih šol, ki nimajo urejene prehrane. Zaradi težkih delovnih pogojev v nekaterih delovnih organizacijah, med njimi je tudi Sava, se število dela manj zmognih delavcev hitro povečuje. Možnosti zaposlovanja teh delavcev pa so omejene, saj delajo na manj produktivnih delovnih mestih oziroma tam, kjer jim zdravstveno stanje dopušča. To pa pomeni večanje režijskega dela. Pri načrtovanju investicij bo treba želje uskladiti z možnostmi in se dogovoriti o prioriteti posameznih objektov. O toplifikaciji Kranja smo spregovorili že v prejšnji številki našega glasila, nereseno pa ostaja vprašanje izgradnje kontejnerskega terminala, ki bi bil nujno potreben. Samo Sava letno »prevaža« več kot sto tisoč ton surovin in izdelkov. Transport pa je z večkratnim pretovarjanjem iz vlaka na kamione in obratno vsak dan dražji.

Tudi vprašanje onesnaževanja okolja je že dalj časa prisotno. Kljub temu da so bila vložena znatna sredstva za strojno opremo za sežiganje odpadkov v Stražišču, le-ta že skoraj leto dni čaka na uporabo.

Javni prevoz v Kranju je slabo organiziran. Poleg tega, da so cene za iste relacije različne, večkrat prihaja do zastojev pri prevozu na delo. Zato bi morali nosilci v prihodnje bolj organizirano in učinkovito pristopiti k reševanju tega vprašanja.

P. B.

Življenje avtomobilskega plašča

Avtomobilski plašč začne svojo življenjsko pot na plantažah kavčuka (naravni kavčuk), na poljih naftnih vrelcev (sintetični kavčuk, saje), tekstilnih tovarnah in jeklnah (armature) ter kemičnih tovarnah, svoje lastnosti in obliko dobi v tovarni avtomobilskih gum, živi pa na različnih vozilih.

Avtomobilski pčlaš sodi med najzahtevnejše dele vozila, saj se nenadna okvara na avtomobilskem plašču običajno konča z bolj ali manj težkimi posledicami. Preko plašča se na cestišče prenaša moč motorja za pogon vozila, učinki zavor in prečne sile na zavojih. Poleg tega mora plašč nositi še vozilo in breme. Cestišče ni vedno le suh grob asfalt z najugodnejšimi voznimi lastnostmi, pač pa avtomobilski plašč v svojem življenju sreča led in sneg, snežno brozgo in blatno cestišče, sončno pripeko in nekaj centimetrov globoke, razpotegne luže, robnike pločnikov in pomladanske udarne jame, temperamentne in zahtevne voznike, lahko doživi nenaden nalet pešca pred vozilo.

V sestavku bom pisal o proizvodnji, tržnih poteh, zahtevah proizvajalcev vozil in kupcev vozil in avtomobilskih plaščev.

PROIZVODNJA IN ŠTEVILO REGISTRIRANIH OSEBNIH AVTOMOBILOV

V Jugoslaviji smo pričeli proizvajati osebne avtomobile v drugi polovici šestdesetih let. Ta nekaj nad 20 let stara industrijska veja, je v tem kratkem času dosegla skoraj nepričakovane razsežnosti. Dežele zahodne Evrope in Severne Amerike so bile ob rojstvu našega »fička« v avtomobilizmu že zelo daleč, imele so zelo močno cestno in servisno mrežo ter proizvodnjo goriv, vse, kar smo mi morali poleg proizvodnje vozil še ustvariti.

tabela št. 1

Letna proizvodnja in število registriranih osebni avtomobilov ter število registriranih avtomobilov na 1000 prebivalcev (1) v SFRJ

	1955	1960	1965	1970	1975	1979
proizvodnja v kom.	760	10.500	35.800	112.000	183.000	285.000
registriranih vozil v kom.	12.600	54.200	188.000	721.000	1.532.000	2.285.000
potniških vozil na 1000 preb.	0,7	2,9	9,7	35,7	72,0	106,0

Iz tabele št. 1 vidimo zelo hiter vzpon avtomobilizma v drugi polovici šestdesetih let in v obdobju sedemdesetih let. Leta 1979 smo dosegli vrednost 100 osebnih vozil na 1000 prebivalcev. To »magično« mejo so prekoračile industrijsko razvite dežele 15 do 20 let pred nami.

tabela št. 2

Število registriranih vozil na 1000 prebivalcev in leto, v katerem je bila dosežena vrednost 100 vozil na 1000 prebivalcev

	doseženo 100 vozil na 1000 prebivalcev v letu	reg. vozil na 1000 preb. 1976
ZR Nemčija	1961	312
Nizozemska	1964	273
Belgija	1962	273
Danska	1961	264
Avstrija	1964	243
Finska	1965	218
Velika Britanija	1959	251
Norveška	1963	254
ČSSR	1975	105
Italija	1965	289
SFRJ	1979	80

Če bo proizvodnja pri nas v bodoče tako naraščala kot sedaj, lahko pričakujemo, da bomo sedanjo stopnjo avtomobilizma v deželah zahodne Evrope dosegli v približno 15 letih.

Zadnja leta se je začelo dolgo pričakovano upadanje proizvodnje avtomobilov. Posebno močan je premik v Severni Ameriki, kjer se velika vozila umikajo manjšim iz uvoza. Taka gibanja so značilna tudi za nekatere države zahodne Evrope.

tabela št. 3

Proizvodnja potniških avtomobilov in ocene za leto 1980 v tisočih kom (2)

	1978	1979	1980	% spre- 1979/78	% spre- 1980/79
ZDA	9.239	8.411	7.750	-9,0	-7,9
Kanada	1.139	988	900	-13,3	-8,9
ZRN	3.890	3.933	3.500	1,1	-11,0
Francija	3.111	3.222	2.800	3,6	-13,1
Italija	1.509	1.481	1.350	-1,9	-8,8
Japonska	5.748	6.176	5.650	7,4	-8,5
Španija	986	966	1.025	-2,0	6,1
Velika Britanija	1.223	1.070	950	-12,5	-11,2
skupaj	26.845	26.247	23.925	-2,2	-8,8

PROIZVODNJA AVTOMOBILSKIH PLAŠČEV IN TRŽNE POTI

V Jugoslaviji izdelujejo avtomobilske plašče za potniške avtomobile v tovarnah:

Tigar — Piro, po licenci Goodrich
Traval — Kruševac, po licenci Kléber
Sava — Kranj, po licenci Semperit

Vse tri tovarne so izdelovale diagonalne plošče po lastni tehnologiji, za proizvodnjo zahtevnih radialnih plaščev pa so se vse odločile za nakup licence.

Dva glavna tokova trgovanja s plašči sta:

- gume za prvo vgradnjo kupujejo proizvajalci avtomobilov,
- gume za zamenjavo pa trgovska podjetja in servisi.

Ker so naložbe in stroški za posamezne tržne poti zelo občutni v kalkulaciji izdelka, je ocena bodočega gibanja pretoka po teh tržnih poteh nujna.

Proizvajalec avtomobilov ne prenese najmanjšega rizika v pogledu redne dobave, v svojem skladišču zahteva najmanjše zaloge, transportna sredstva v njegovi tovarni in pri transporterju in proizvajalcu gum morajo biti usklajena (palete, viličarji, kontejnerji). Na platišča montirajo gume z avtomati, zato te gume ne prenesejo nobenega naknadnega uravnovešanja.

Plašči za drugo opremo, to je za zamenjavo, pa pridejo do kupca po mreži specializiranih trgovskih hiš ali pa lastne mreže proizvajalca gum. Dokler je bila cena plaščev v stroških vzdrževanja vozila še visoka in, ko je bil trg z avtomobilskimi plašči slabo založen, je potrošnik kupil gumo v trgovini in si sam organiziral montažo. Kmalu bo tak način prodaje popolnoma odpadel, nadaljnja razglabljanja in gibanja v ostalem svetu nam to potrjujejo. Gume za zamenjavo bomo uspešno lahko prodajali samo preko servisov. Ker so stroški take specializirane servisne mreže izredno visoki, se trgovina poslužuje že vpeljanih univerzalnih servisov za avtomobile, katerim priključni še servisno prodajo plaščev. Gibanja odnosa omenjenih tržnih poti za jugoslovansko tržišče je obdelano v tabeli št. 4.

ŽIVLJENJE AVTOMOBILSKEGA PLAŠČA

(Nadaljevanje z 11. strani)

tabela št. 4

Poraba plaščev za osebna vozila in tržne poti v tisočih kom ter koeficient zamenjave

leto	skupna poraba	prva vgradnja	zamenjava	% zamenj.	koeficient zamenjave
1965	673	179	494	73	2.63
1970	1.895	561	1.334	70	1.85
1975	3.557	916	2.641	74	1.72
1980	4.892	1.600	3.292	67	1.31

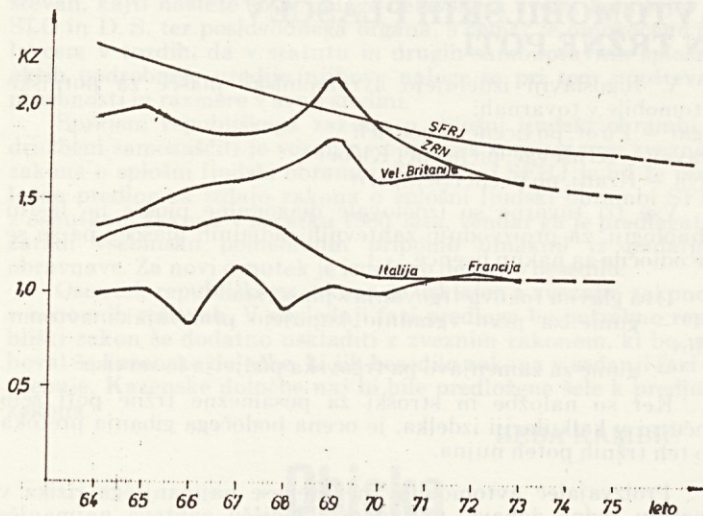
KOEFICIENT ZAMENJAVE

Koeficient zamenjave nam pove, koliko plaščev je porabljenih za zamenjavo za eno registrirano vozilo v enem letu.

Izrazimo ga lahko z enačbo:

$$KZ = \frac{\text{letna poraba gum za zamenjavo}}{\text{štev. registrir. vozil} \times \text{leto}}$$

diagram št. 1 Koeficient zamenjave

Gibanje tega koeficienta za Jugoslavijo je izračunano v tabeli št. 4. Za nekatere evropske države je ta faktor podan v diagramu št. 1. Značilne »grbe« v tem diagramu so posledica prehoda iz diagonalnih plaščev z manjšo vzdržljivostjo na radialne plašče. V ZR Nemčiji in Angliji se je faktor pred energetske krize vstalil pri 1.6, v Italiji in Franciji pa pri 1. Občutna razlika je posledica različnih velikosti vozil v posameznih državah in na letno prevoženih kilometrih.

tabela št. 5

Število prevoznih km (kilometraža) v enem letu z enim vozilom

	1964	1973
Italija	7.800	13.000
Francija	8.300	12.000
ZR Nemčija	17.700	16.000
Velika Britanija	11.600	13.000

Zanimivo je tudi, da je v Franciji ta faktor konstanten: Michelin je namreč »očel« radialne gume. V Franciji je bila radikalizacija končana že na začetku šestdesetih let. Koeficient zamenjave za jugoslovanske razmere ima v šestdesetih letih izredno strmo padajoč značaj (izključno diagonalni plašči in slaba cestišča ter hitro izboljševanje razmer). V sedemdesetih letih pa se že močno približujemo vrednostim v zahodni Evropi.

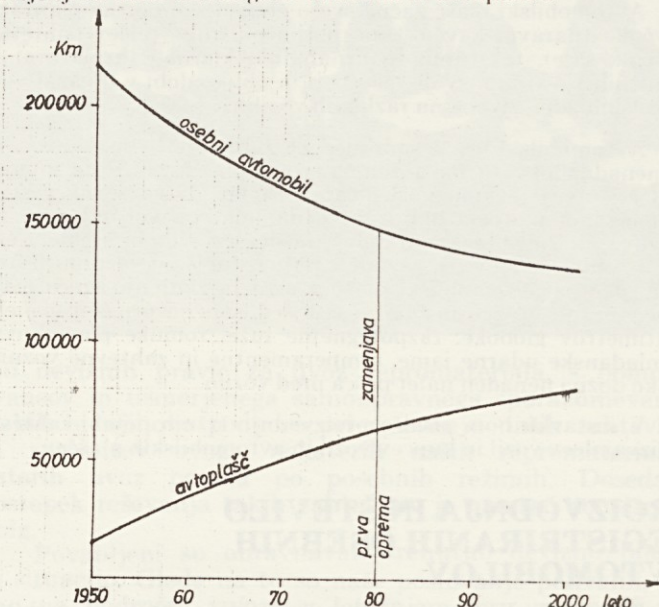
TRŽNE POTI

Iz tabele št. 4 vidimo, da delež plaščev za prvo opremo, v odnosu na število plaščev za zamenjavo, z leti raste. Tudi pri koeficientu zamenjave ugotavljamo močno regresijo. Obe dejstvi govorita, da bo delež plaščev za prvo opremo hitreje naraščal kot doslej, in sicer na račun prodaje plaščev za zamenjavo.

Poglejmo še, kako so se v povojnem obdobju gibale življenjske dobe osebnih avtomobilov in avtomobilskih gum.

diagram št. 2

Življenjska doba osebnega avtomobila in avtoplašča

Res je, da je ta diagram pri absolutnih vrednostih življenjske dobe vozil lahko sporen. V najboljši volji sem skušal oceniti poprečno življenjsko dobo manjših vozil, kakršna so bila na jugoslovanskih cestah najbolj pogosta v preteklih obdobjih. Nesporno je, da življenjska doba manjših osebnih vozil enakega razreda kljub boljšim cestnim razmeram vztrajno pada. Nasprotno temu dejstvu pa moramo ugotoviti vztrajno rast življenjske dobe avtomobilskih plaščev. Bombaž v nosilnem ogrodju plašča je zamenjal rayon in nylon, v radilanih plaščih pa jeklo. Občutno so se izboljšale tudi lastnosti gume. Iz diagrama vidimo, da se krivulji vztrajno približujeta in, da postaja avtomobilski plašč vse bolj sestavni del avtomobila in manj potrošno blago. V daljšem obdobju lahko tudi pričakujemo, da se bosta življenjski dobi vozila in plaščev zelo približali. Take primere že imamo pri nekaterih avtomobilskih delih. Vsak voznik želi, da bi imeli vsi deli vozila enako življenjsko dobo. Iz vsega gornjega lahko zaključimo, da tržna pot avtomobilskih plaščev preko trgovine vztrajno upada, pot do proizvajalca avtomobilov pa raste.

ZAHTEVJE POTROŠNIKOV AVTOMOBILSKIH PLAŠČEV

Proizvajalci avtomobilov in vozniki vozil zahtevajo od avtomobilskega plašča določene lastnosti. Ta se za različna vozila, dežele in namembnosti zelo razlikujejo. Navedel bom nekaj važnejših zahtev, njih zaporedje pa ne pomeni ranga pomembnosti.

— varnost in zanesljivost: vse gume naj se po tekalni površini enakomerno obrabijo, nosilno ogrodje naj ostane nepoškodovano;

- zanesljiva vodljivost vozila: vozilo mora ubogati voznika;
- udobna vožnja;
- plašč naj ima dobre in nespremenjene vozne lastnosti pri različnih stanjih cestišča in različnih vremenskih razmerah;
- življenjska doba plaščev naj bo visoka;
- poraba goriva (kotalno trenje) naj bo majhna;
- cena plašča naj bo nizka.

Potrebna so zelo obsežna raziskovalna in razvojna dela, da bi se gornjim zahtevam čimbolj približali. Univerzalnega avtomobilskega plašča ni. Oglejmo si, kako vpliva dražitev goriva na zadnji dve zahtevi.

VPLIV DRAŽITVE GORIVA

Do začetka »energetske krize« sredi sedemdesetih let so se gibale cene vozila, goriva in avtomobilskih gum v razmeroma ustaljenem razmerju. Ta razmerja pa so se v zadnjih letih zelo spremenila.

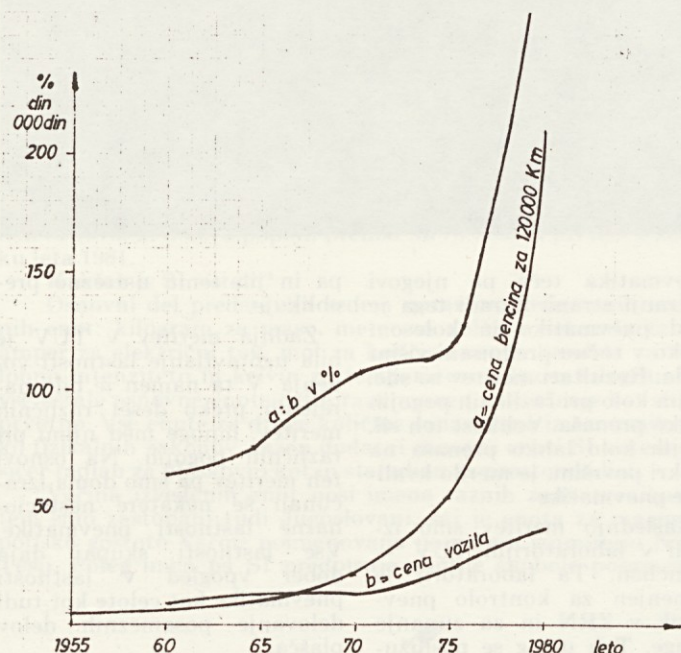
tabela št. 6

Cene goriva in avtomobila zastava 750 ter stroški goriva za 120.000 prevoženih kilometrov

leto	cena bencina	vrednost bencina za 120.000 km	cena vozila zastava 750	razmerje
	a	b	c	d = b:c
1955	0,60	5.400		
1961	0,80	7.200	11.200	0,65
1965	1,32	12.000	15.700	0,77
1973	4,30	38.400	36.000	1,08
1980	21,00	190.000	62.000	3,00

digram št. 3

Cena avtomobila Zastava 750, cena goriva in vrednost goriva za prevoženih 120.000 km

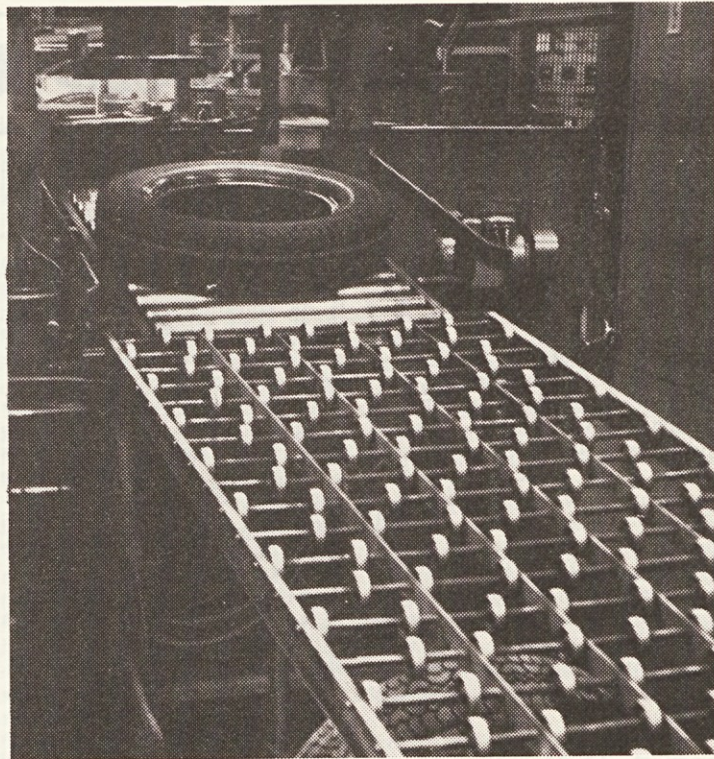

V diagramu št. 3 in tabeli št. 6 primerjam cene in stroške goriva za naše ljudsko vozilo fiat 750, ki najdalj vztraja na trgu. Predpostavljam sem življenjsko dobo vozila 120.000 km, vsakokratne tovarniške cene pa sem zaradi davkov povišal za 25 odstotkov. V dolgem obdobju je bila vrednost porabljenega goriva približno enaka ceni avtomobila, zadnja leta pa je skokovito porastla. Za ostala jugoslovanska vozila je ta odnos za cene iz letošnjega leta prikazan v tabeli št. 7.

tabela št. 7

Cene vozil in poraba goriva (sredi leta 1980) (3)

vozilo	poraba goriva na 100 km	maloprod. cena vozila	poraba gor. na 120.000 km	vredn. porab. goriva	razmer. cene goriva: ceni vozila
	a	b	c=1200xa	d cx21	e =d:b
CIMOS					
diane 6 LC	6.1	93.000	7.300	153.000	1,65
IMV R 4 st.	6.3	84.000	7.600	160.000	1,90
TAS golf J-L	8.0	162.000	2.600	200.000	1,23
Zastava 750 LC	7.5	62.000	9.000	190.000	3,00

Vrednost avtomobilskih gum za enkratno zamenjavo je 3000,— din, kar predstavlja približno 2 odstotka vrednosti porabljenega goriva.

Kritična presoja gornjih dejstev in že napovedanih dražitev goriva nam nakazuje bodočo razvojno pot. Pri današnjih cenah bi bila Zastava 750, ki bi porabila 30 odstotkov manj goriva, in R 4, ki bi porabil 50 odstotkov manj goriva, zastoj! Avtomobilska guma, ki zmanjša porabo goriva samo za 2 odstotka, je tudi podarjena.

ZAKLJUČEK

Avtomobilski plašč za potniške avtomobile postaja vedno bolj sestavni del avtomobila, delež plaščev za prvo opremo se večja, za zamenjavo pa upada. Rastoča cena goriva v zadnjih letih te premike še pospešuje.

Bodoče razvojne usmeritve avtomobilskih plaščev bodo šle v smeri varnih, udobnih in zanesljivih voznih lastnosti, pospešeno pa v smeri manjše porabe goriva. Proizvajalec avtomobilskih plaščev, kateremu bo uspela najboljša usklajenost navedenih zahtev, bo najuspešnejši.

REFERENCE

- (1) BPMVJ — Motorna industrija Jugoslavije 1980
- (2) Motor Businesa, No. 101, Quartet 1980
- (3) Moto revija, letnik XXIV, št. 7/8 1980

Opomba: Ostali številčni podatki so vzeti iz gradiva Sava — commerce, Kranj — Sektor priprave prodaje.

PRIPIS

Referat sem napisal v sredini letošnjega leta. Zaradi zadnje podražitve osebnih avtomobilov so se razmerja, ki so obdelana v tabeli 6 in 7 in diagramu št. 3, bistveno spremenila, vendar te spremembe ne vplivajo na zaključke iz poglavja 8.

Bruno Skumavec

Razvoj novega potniškega plašča

Avtomobilska pnevmatika ima zelo pomembno vlogo pri aktivni varnosti vozila. Zaradi tega ji zakonodajalci posameznih držav in proizvajalci vozil predpisujejo vse večje zahteve, ki jih mora izpolnjevati. Ker neizpolnjevanje teh zahtev pomeni negotovo prodajo v trgovinah in popolnoma onemogočeno prodajo pnevmatik proizvajalcem vozil — ta del prodaje postaja vse pomembnejši — si vsak proizvajalec pnevmatik prizadeva, da jih v čim večji meri izpolni. Zaradi jasne zahteve, da tudi z novim savskim plaščem konkuriramo na evropskem tržišču, tudi mi ne moremo mimo teh zahtev. Za njihovo uspešno izpolnitev pa je nujno temeljito preizkušanje in merjenje v obdobju razvoja.

Vse meritve so usmerjene v varnost. Ta za razliko od večine strojnih delov ne pomeni le varnost proti porušitvi. Pomeni tudi varnost, ki jo dosežemo z vrsto dobrih vozni lastnosti pnevmatike. Preizkušanja in meritve so prirejene tako, da ne dobimo le rezultata dobro ali slabo. Z rezultatom dobimo tudi nakazano, kateri del plašča ne deluje najbolje. Zaradi tega se nekatere meritve navidezno ponavljajo, v resnici pa le nakazujejo na delovanje posameznih delov plašča pri isti lastnosti. To omogoča konstrukterju, da naredi ustrezne spremembe.

Vsa preizkušanja oziroma meritve lahko razdelimo v dve skupini:

- ugotavljanje zdržljivosti
- ugotavljanje vozni lastnosti.

Ugotavljanje zdržljivosti

Prvi del ugotavljanja zdržljivosti opravimo v preizkusni postaji na strojih z velikimi, gnanimi kolesi. Obnje pritiskamo na platišče vgrajeno pnevmatiko. Velikost polnilnega tlaka zraka, sila s katero pritiskamo pnevmatiko ob kolo in hitrost njegovega vrtenja določajo, kakšna bo obremenjenost posameznih delov plašča. S spreminjanjem teh veličin izmenoma obremenjujemo posamezne dele plašča. Tako konstrukter točno zve, kateri del plašča predstavlja šibko točko.

Drugi del ugotavljanja zdržljivosti plaščev se izvrši z vožnjo na cesti. Čeprav so laboratorijska preizkušanja izredno pomembna in nam dajo vrsto važnih informacij o plašču, žal z njimi ne moremo ustvariti vseh pogojev, ki se pojavijo pri vožnji po cesti. Kljub uspešnim rezultatom laboratorijskih preizkušanj se

lahko zgodi, da plašč na cesti ne bo varen. To so tudi že doživeli nekateri izkušeni proizvajalci pnevmatik. Da bi se izognili neljubim in dragim presenečenjem, smo se odločili, da izvršimo cestna preizkušanja ob upoštevanju vseh znanih izkušenj ostalih evropskih proizvajalcev pnevmatik. Ti v najcenejši varianti preizkušajo zdržljivost in obrabo istočasno. To je možno s kombinacijo krožne in cestne vožnje. Začetek dnevnega preizkušanja poteka na krožni stezi, nadaljuje in konča pa se na cesti.

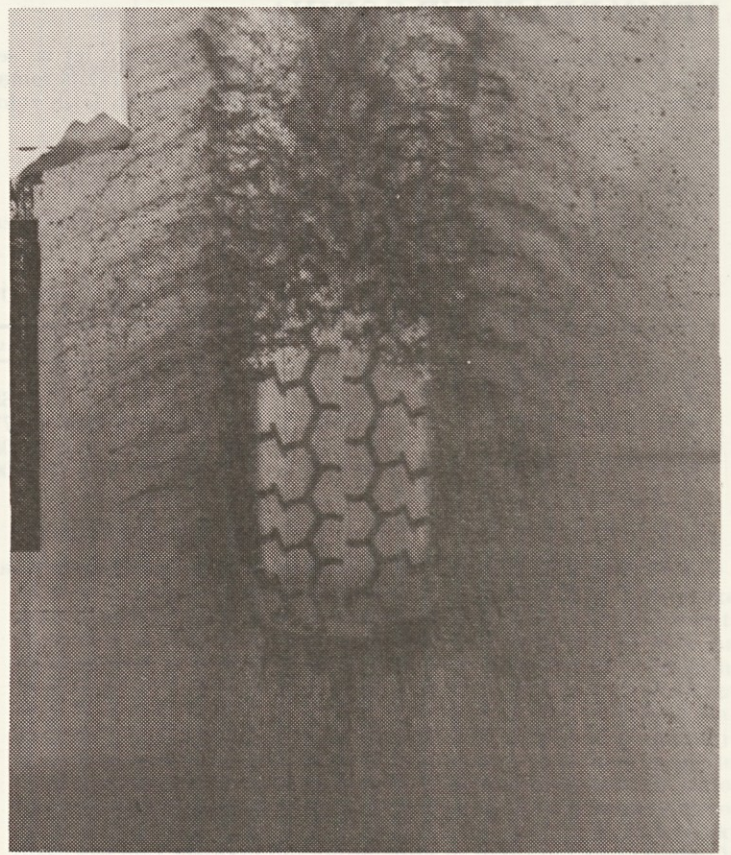
Pri načrtovanju preizkušanja smo se srečali z enakim problemom kot večina evropskih proizvajalcev pnevmatik. Čeprav mnogi od njih razpolagajo z lastnim preizkuševališčem, nimajo na njem ustrezne proge za zdržljivostni preizkus. Zato se na preizkušanje odpravijo na jug Italije, kjer je prav v ta namen prirejena krožna proga. Poleg proizvajalcev pnevmatik tu preizkušajo tudi proizvajalci vozil. Tako se v Nardu, kjer se ta proga nahaja, srečujejo imena kot so Pirelli Continental, Semperit..., Fiat BMW, Lancia, VW... Tudi mi smo se odpravili na preizkušanje v Nardo, kjer je v teku zadnja tretjina preizkuševalnega programa.

Ugotavljanje vozni lastnosti

Predno proizvajalec avtomobila dovoli vgradnjo neke pnevmatike na svojo novo vozilo, jo temeljito preizkusi tudi glede vozni lastnosti. Njegove pripombe proizvajalcu pnevmatike običajno ne povedo veliko. Ugotovitev »slabo sledi krmilu« še ne pove, v katerem delu plašča je vzrok te slabosti. Če pa primerjamo nekatere meritve krmilivosti z rezultati meritev konkurenčne pnevmatike, ki velja za dobro, običajno ni težko najti vzroka te slabosti. Zaradi tega smo tudi naš novi plašč premerili do obisti. Vse meritve za oceno kvalitete res niso neobhodno potrebne, nepogrešljive pa bodo postale, ko bomo od proizvajalcev vozil dobili pripombe. S pregledom meritev bomo hitro videli, kaj nam je storiti.

Ker v Savi nimamo ustreznih merilnih naprav, pa tudi nihče v Jugoslaviji jih nima, smo bili prisiljeni izvršiti meritve v tujini.

Prvo meritev smo izvedli na TH Karlsruhe (tehniška visoka šola v ZRN), kjer smo izmerili oprijem pnevmatike na mokrem vozišču. Tu imajo posebno napravo z velikim kolesom, izvedenim tako, da

pnevmatika teče po njegovi notranji strani. Zaradi tega je med pnevmatiko in kolesom lahko v točno predpisani višini voda. Rezultati meritev so sile, ki jih kolo pri različnih pogojih lahko prenaša. Velikost teh sil, ki jih kolo lahko prenaša na mokri površini, je merilo kvalitete pnevmatike.

Naslednjo meritev smo izvedli v laboratorijih TUV — München. Ta laboratorij je namenjen za kontrolo pnevmatik v ZRN in za zunanje usluge. Teh uslug se poslužujejo številni proizvajalci pnevmatik iz ZRN, kot tudi od druge.

Tu smo najprej izmerili oprijem pnevmatike, če se med njo in voziščem nahaja večja količina vode — aquaplaning. Njihova metoda je fotografiranje gibanja vode med pnevmatiko in voziščem. Slika gibanja vode da konstrukterju jasen vpogled v dogajanja v stični ploskvi, s tem pa tudi možnost odpravljanja morebitnih pomanjkljivosti.

Druga meritev v TUV je bila ugotavljanje glasnosti plaščev. Ta lastnost postaja za okolico vse večji problem — posebna vrsta onesnaževanja okolja. Najpomembnejši rezultat teh meritev je posredovanje kritičnih frekvenc. Z njihovo pomočjo konstrukter lahko ugotovi, kateri dela dezena povzročajo največ hru-

pa in jih temu ustrezno preoblikuje.

Zadnja meritev v TUV je bila ugotavljanje lastnosti vodenja. V ta namen je bilo narejenih preko deset različnih meritev, mnoge med njimi pri različnih pogojih. Na osnovi teh meritev pa smo doma izračunali še nekatere nestacionarne lastnosti pnevmatike. Vse lastnosti skupaj dajo dober vpogled v lastnosti pnevmatike kot celote kot tudi delovanje posameznih delov plašča.

Zadnje meritve smo opravili v laboratorijih Semperita. Tu so bile izmerjene sile v stični ploskvi med pnevmatiko in voziščem ter kotalni upori. Meritev sil v posameznih točkah pnevmatike, kjer se dotika vozišča, za uporabnika ni posebno zanimiva. Konstrukterju pa nudi dober prikaz, kako sodelujeta notranja zgradba plašča in dezen. Kotalni upori pa so še kako zanimivi tudi za porabnika.

Končna ocena končanih ugotavljanj vozni lastnosti je več kot ugodna. Če ne bodo preizkušanja vzdržljivosti in obrambe, ki so trenutno še v teku, prinesla neprijetnih presenečenj, lahko pričakujemo plašč, ki bo uspešno konkuriral plaščem boljših evropskih proizvajalcev pnevmatik.

Branko Markun

Pred uvedbo mednarodnega sistema merskih enot

Že od nekdaj je merjenje osnovna dejavnost znanosti in tehnike. Brez merjenja ne bi mogli opisovati in izkoriščati naravnih pojavov, ne bi mogli konstruirati strojev in jih uporabljati. Brez merjenja bi imeli težave tudi v vsakdanjem življenju, saj na vsakem koraku naletimo na različne dimenzije, mase, teže, prostornine, porabe goriv, električne energije, in tako dalje.

Da je človek lažje opisoval in izkoriščal naravne pojave, je definiral določene količine, značilne za pojav in jih začel meriti. Da je lahko dobil »koliko je česa«, je moral imeti nek dobro definirani primerjalni standard neke količine, glede na katerega je količino meril. Tako so nastale merske enote. Z razvojem znanosti in tehnike in z uporabo matematike je nastala potreba po vse večjem številu teh opisovalnih količin in s tem so nastale tudi nove enote, ki so bile bodisi osnovne, bodisi sestavljene iz že obstoječih. Nastali so merski sistemi enot.

Obstoječi merski sistemi, ki zvečinoma nosijo imena avtorjev, kot na primer Giorgijev, Ganssov, Anglosaksonski, in tako dalje, se na žalost precej razlikujejo. Ker so različne dežele na svetu sprejele različne merske sisteme, se zato pojavijo praktične težave pri znanstvenih in tehničnih sodelovanjih, trgovanju, izdajanju učbenikov, znanstvenih publikacij in tako dalje. Vse skupaj pa je povezano z večjimi stroški, saj stroj, kupljen v deželi z anglosaksonskim merskim sistemom zahteva tudi orodja, energetske pogoje, delovne pogoje v okviru tega merskega sistema, da ne govorimo o stalnih preračunavanjih, ki predstavljajo še dodatno breme. Nekateri merski sistemi so namreč dokaj zapleteni in so zato stalna preračunavanja zamudno delo.

Pred skoraj stotimi leti je v svetu nastala želja po enotnem merskem sistemu, ki bi bil čimbolj vsestranski in čim enostavnejši. V ta namen je bila ustanovljena Generalna konferenca za mere in uteži (CGPM) in njeno strokovno telo Mednarodni komite za mere in uteži (CIPM). Kot osnovo za enotni merski sistem je leta 1948 Generalna konferenca za mere in uteži sprejela Giorgijev desetiški merski sistem zaradi njegove racionalnosti in enostavnosti ter ga imenovala Mednarodni sistem enot (SI-*Le Système International d'Unités*). Do sedaj je SI sistem sprejela že večina držav na svetu, med njimi tudi Jugoslavija z zakonom iz leta 1976, ki določa popoln prehod na SI sistem pri nas v začetku leta 1981.

Kakšen je SI sistem?

Osnovni del predstavlja sedem natančno definiranih osnovnih enot: kilogram za maso, meter za dolžino, sekunda za čas, amper za električni tok, mol za količino snovi, kandela za svetlobno intenziteto in kelvin za temperaturo. Razen kilograma so vse ostale osnovne enote definirane mnogo natančneje kot so bile prvotno. Vse enote za druge količine so izvedene iz osnovnih preko fizikalnih zakonov, razen dodatni osnovni enoti SI sistema, in sicer radian za ploskovni kot in steradian za prostorski kot.

Večina izvedenih enot nosi imena raznih znanstvenikov. V tem smo zastopani tudi Jugoslovani, saj je enota za magnetno poljsko gostoto Vs/m² poimenovana po našem izumitelju Nikoli Tesli. Poleg imen pa SI predpisuje enotne simbole posameznih

količin. Nekatere enote, ki so bile do sedaj veliko v rabi, na primer kilopond za silo ali poise za viskoznost, SI ne dovoljuje, medtem, ko so nekatere enote le prehodno dovoljene. To je predvsem zaradi velikih stroškov, ki bi nastali ob zamenjavi raznih merilnih instrumentov. Takšni enoti na primer sta bar in atmosfera. Tudi temperaturo bomo še naprej lahko podajali v stopinjah Celzija, vendar le za močno ustaljene temperature v stopinjah Celzija, kot so telesna temperatura, temperatura zraka, vode in tako dalje. SI dovoljuje tudi nekatere enote, ki niso iz SI sistema. Takšne enote so na primer za čas minuta, ura, dan, leto, za prostornino liter, za maso tona. Dovoljene so tudi enote, ki so vezane za določen merilni instrument. Primeri so Shore za trdoto, Mooney enota za plastičnost, Engler za viskoznost, in tako dalje. Za pisanje mnogokratnikov osnovnih ali izvedenih enot SI priporoča potence osnove 10, vendar ne dovoljuje predpone kot deka, kilo, mili, in tako dalje.

To so osnovne značilnosti Mednarodnega sistema merskih enot. In kaj se bo spremenilo v Savi?

Namesto kilopondov bomo za silo uporabljali newton (N), za razne module, natezne trdnosti, tlake bomo uporabljali Pascal (1Pa N/m²), za viskoznost pascal sekunde (Pas), za temperaturo Kelvin (K) ter za energijo joule (1J 1Nm), saj kalorija ni več dovoljena. Vse ostalo ostane isto, saj je v okviru SI sistema dovoljeno. Ne bo veliko novega in tudi preračunavanja so enostavna. V Savi bo izšel interni pravilnik za uporabo SI sistema z natančnimi navodili.

Morda bo kdo imel v začetku težave z novimi enotami in bo pomislil, čemu so vse te spremembe potrebne, vendar moramo misliti na prihodnost, na naše potomce, katerim bo delo ob enotnem merskem sistemu po vsem svetu močno olajšano.

Zoran Šusteršič

Mladi o svojih nalogah

V sredo, 29. oktobra, so se na volilni programski konferenci zbrali delegati republiške konference ZSMS.

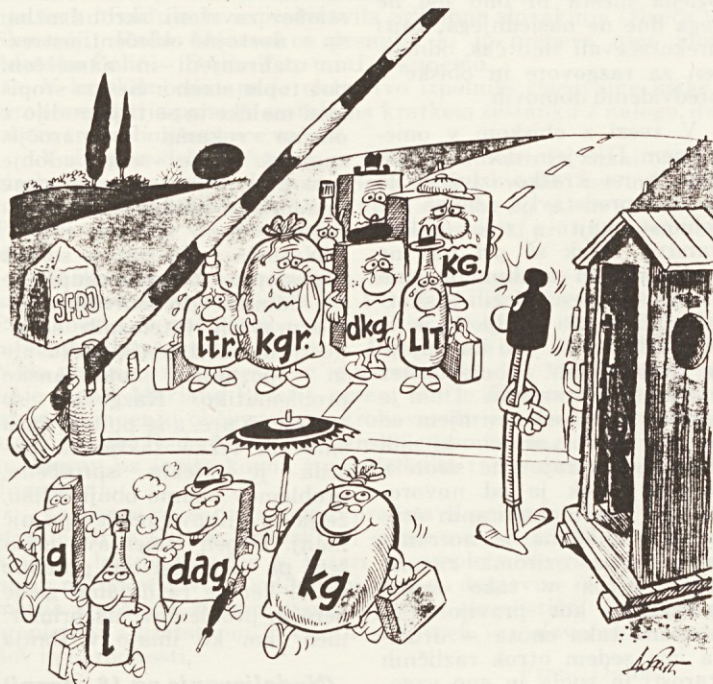
Poleg delegatov iz drugih republik in zamejstva so se konference udeležili tudi številni družbenopolitini delavci, Mitja Ribičič, Janez Vipotnik in drugi.

Podano je bilo poročilo o delovanju mladih v času po X. kongresu ZSMS, iz katerega je bilo moč razbrati, da so se mladi veliko bolj aktivno vključili v delo družbenopolitinih organizacij, družbenih organizacij in društev, ter s svojim aktivnim delom v samoupravnih organih dali velik prispevek pri oblikovanju pomembnih zakonov. Akcijski program, kateri vsebuje šestinšestdeset točk, zajema predvsem dve temeljni področji. Boj za gospodarsko stabilizacijo in prizadevanja za večjo uveljavitev vzgojno izobraževalne vloge mladinske organizacije. Na volilno programski konferenci so delegati z javnim glasovanjem izvolili tudi novo predsedstvo RK ZSMS. Za predsednika je bil ponovno izvoljen tovariš Boris Bavdek, za podpredsednika tovarišica Bojana Fink in za sekretarja tovariš Robert Černe. Za člane predsedstva pa so bili izvoljeni: Vera Gradišar, Albin Puclin, Vojko Cej, Zdenka Jošt, Andrej Brvar, Mile Šetinc, Danica Smrdur, Viktor Levec, Milan Jazbec, Viktor Knavs, Ivan Iljanič, Marjan Zerdin, Zlato Kure, Srečo Nečimer, Franc Pesar, Maks Furlan, Tomaž Krašev, Bogdan Čepič, Darja Trojner, Anica Germ in Sonja Hočevar.

Številni mladinci, ki so sodelovali v razpravi, so opozorili na vprašanja, ki zadevajo mlade in še posebej mladinsko organizacijo. Pojavilo se je tudi vprašanje, ali je ZSMS res organizacija vseh mladih Slovencev, NI, pa ne zato, ker ne izraža interesa mlade generacije, marveč zato, ker mladi ne vidijo v organizacijah možnosti, da bi uveljavili svoje poglede na družbena dogajanja. Krivda za to je deloma v tem, da se mladinska organizacija v družbi premika preveč togo, kadar pa se, gre razvoj v skokih, ki jih je težko dohajati. Drugi razlog je še vedno pri usmeritvi k množicam in manj k posameznikom, katerega delo je pač treba ustrezno ovrednotiti, pohvaliti ali grajati.

V razpravi je sodelovala tudi izvršna sekretarka CK ZKS, ki je razpravo ocenila kot preveč načelno, saj bi volilno programska konferenca morala biti konkreten prikaz dela mladih iz vseh področij, kjer mladi živijo in delajo.

Franci Dolhar

RTV Ljubljana

V soboto, 25. oktobra, so mladi iz nekaterih strokovnih sektorjev in mladinci iz osnovne organizacije ZSMS Sava Commerce obiskali mlade na RTV Ljubljana. Obiska so se udeležili tudi nekateri predstavniki družbenopolitičnih organizacij in predsednica sveta konference ZSMS Sava.

Obisk, ki ga je odlično organizirala zadnje čase vse aktivnejša osnovna organizacija ZSMS Splošni sektor, je bil zelo zanimiv za vse mladince, kajti večina jih še ni videla, v kakšnih prostorih dela RTV Ljubljana. Ogledali smo si večino poslovnih prostorov. Morda nas je še najbolj navdušil znani studio IV., iz katerega RTV Ljubljana vsak dan preddvaja tudi vse informativne oddaje. Ljudi, ki so zaposleni na televiziji, smo lahko opazovali pri njihovem delu in dobili smo vtis, da je njihova produktivnost visoko nad jugoslovansko pa tudi nad slovensko, kar pa, kot so nam povedali delavci sami, ne velja tudi za njihove osebne dohodke. Z zanimanjem smo si ogledali prostor, v katerem televizijske napovedovalke napovedujejo program, eno od njih pa smo lahko videli neposredno pri napovedovanju.

Po tem zanimivem ogledu smo imeli srečanje z mladimi z RTV. Po skromni pogostitvi se je razvil živahen pogovor o delu in težavah, s katerimi se srečujejo mladi na RTV in Savi. Ugotovili smo, da so si problemi, ki se pojavljajo pri delu v ZSMS, precej podobni, da pa smo savski mladinci kljub temu v določeni prednosti, vsaj glede sodelovanja z ostalimi družbenopolitičnimi organizacijami.

Čas, ki smo ga imeli za razgovor, je kar prehitro minil, zato smo si po izmenjavi simboličnih daril obljubili, da se bomo še srečevali, saj se je izmenjava mnenj in izkušenj že večkrat koristno obrestovala.

Janez Cvek

Bili smo v Banja Luki

V drugi polovici oktobra smo predstavniki občinske skupnosti socialnega varstva šli na ekskurzijo v pobrateno bosansko mesto Banja Luko. Skupina je štela devet članov (delegatov oziroma strokovnih delavcev), vodil pa jo je tovariš Lojze Rakovec, predsednik Komiteja za družbene dejavnosti občine Kranj. Predvideno je bilo dvodnevno srečanje in izmenjava izkušenj s predstavniki samoupravnih interesnih skupnosti otroškega varstva, socialnega skrbstva, zaposlovanja, pokojninsko-invalidskega zavarovanja in stanovanjske skupnosti. Kljub temu, da je bila ekskurzija planirana, smo se sporazumno odločili, da se bomo obnašali skrajno stabilizacijsko in potovali z vlakom.

Kdor ni prej kaj dosti slišal o Banja Luki, je oktobra 1969. leta lahko globoko sočustvoval s prebivalci tega mesta, kajti hud potres, ki ga je tedaj doživela Banja Luka, jo je tako prizadel, da so še danes vidne posledice.

Mesto leži v Banjaluški kotlini, po kateri teče reka Vrbas s pritokom Vrbanko. Skozi mesto vodi važna pot, ki povezuje severni del Jugoslavije (Panonsko nižino) s centralnim delom Bosne (Jajce, Sarajevo) in dalje z južnim primorjem. Prebivalcev ima okrog 200 tisoč.

Sprejeli so nas pristrčno in poskrbeli za udobno bivanje. Ves čas obiska sta bila gostoljubje in pozornost brezhibna. Izdelali so program dela za ves čas našega bivanja, ki nam je dopuščal le malo počitka.

Prvi dan (popoldan) je bil predviden za ogled mesta in obisk v »Dječjem domu«. Od ogleda mesta ni bilo nič ne tega dne ne naslednjega, kajti prekoračevali smo čas, odmerjen za razgovore in obiske v predvidenih domovih.

V zvezi z obiskom v omejenem Dječjem domu bi poskusila na kratko izluščiti le to, kar predstavlja za nas posebnost, kajti s tako obliko varstva otrok se pri nas ne srečujemo in mislim, da smo vsi, ki smo se udeležili ekskurzije, bili enotni v želji, da je ne bi nikoli uvedli. Oni imenujejo ta dom »Dom za djecu bez roditeljskog staranja«. Dom je zgrajen namensko, v njem so najdenčki in otroci, ki jih starši ne marajo (ne sirote!). Starost otrok je od novorojenčkov do diplomiranih študentov. Značilna je notranja organizacija oziroma razmeštev otrok v tako zvane »porodice« kot pravijo. Posamezna taka enota — družina ima sedem otrok različnih starosti in spola in eno vzgo-

jiteljico, ki dela v rednem delovnem času. Ostali čas so družine same, starejši skrbijo za mlajše. Je tudi dežurna sestra oziroma vzgojiteljica. (Dojenčki so obravnavani ločeno, izven družin.)

Težav imajo mnogo, poudarek pa so dali dvema in sicer: do njihovih oskrbovancev nimajo razumevanja niti pedagogi v šolah, niti samoupravne interesne skupnosti.

Otroci doma so čustveno zavrti, zato se v sredinah izven doma prenekateri neobičajno obnašajo. Razumevanja, ki bi jih v tem pogledu dvignilo in obogatilo, ne najdejo niti med vrstniki, kjer prihaja do medsebojnih obračunov, niti pri učiteljih, ki se zgražajo nad vsakim, tudi najmanjšim prekrškom. Materialnih dobrin jim v domu ne manjka, vendar to ni osnova za čustveni razvoj. Upravnikova ugotovitev, da se s še tako lepimi besedami teh otrok ne more čustveno obogatiti, je bridka resnica. To so otroci, ki celo življenje ne sklonijo obraza v materino krilo, da bi v hudem občutili olajšanje, toplino, ljubezen. (Dobeseden navedek upravnika doma.) Nekateri oskrbovanci so v šoli zelo pridni, zaključijo fakulteto z odliko. Za vse, ki končajo šolanje, se začne trnjeva pot za zaposlitev. Pri tem jim samoupravne interesne skupnosti ne gredo na roko. Nekateri čakajo na zaposlitev zelo dolgo in to seveda v domu, kar pa ni predvideno. Fantje, ki gredo k vojakom in vsi oskrbovanci, ki se zaposlijo, prihajajo na dopust v dom, čeprav ima vsak kakega sorodnika.

Vsiljuje se mi naslednji zaključni povzetek: prijetno je videti, da za te otroke, ki so od staršev zavrženi, skrbi družba, da so dostojno oblečeni, ustrezno nahranjeni in nameščeni potoplo streho. Ko pa stopiš med malčke in se ti ponudijo z obema rokama v naročje, spoznaš, da je vse to udobje zelo malo, kar imajo od rane mladosti in večina tudi od življenja.

Naslednji dan smo se sestali v poslopju občinske skupščine z vidnimi predstavniki samoupravnih interesnih skupnosti, da bi izmenjali izkušnje in spoznali obojestransko problematiko. Razgovori so trajali tri ure, a še po tem času smo jih težko zaključili. Beseda je stekla sproščeno, problemov imamo oboji veliko, želja za njihovo rešitev pa nič manj. Uspeh izmenjave izkušenj pa ni mogel biti posebno velik, ker se razhajamo glede perečih problemov; na primer: med tem ko imajo v Banja

(Nadaljevanje na 18. strani)

Influenca – gripa

Večina ljudi meni, da je gripa nedolžna bolezen in da jo lahko prebolijo ali stoje ali pa z nekajdnevni poležavnjem doma.

V večini primerov je tak način »zdravljenja« popolnoma v redu in se srečno konča brez vsakih posledic. Vedno pa temu ni tako in nedolžni visoki

temperaturi, bolečinam v kosteh in mišicah sicer sledi po nekaj dneh padec temperature in bolniki so prepričani, da so bolezen preboleli. Na svojo veliko žalost pa čez približno teden dni ali pa še manj, ugotovijo, da imajo težave z ledvicami, drugi dobijo težave s srcem, tretji postanejo nervozni in tako dalje.

Se »najsrečnejši« so tisti, ki že med samim obolenjem ugotovijo, da se je obolenje poslabšalo in pri ponovnem pregledu zdravnik ugotovi pljučnico.

Komplikacije, ki jih pušča za seboj gripa, skoraj nikoli niso tako mile in nedolžne kot si mislimo. Zdravniki po celem svetu vlagajo vedno večje napore v preprečevanje te »nesrečne gripe«, kajti znano je, da v Ameriki izgubijo do 0,5 odstotkov narodnega dohodka zaradi izostankov z dela zaradi gripoznega obolenja in njegovih komplikacij.

Tudi v Sloveniji in na Gorenskem ni zadeva dosti drugačna, saj so bila po poročilih ZSMH gripozna obolenja z 2,26 odstotkov od vseh obolenj v letu 1977 na prvem me-

stu, v letu 1978 beležimo že 5,5 odstotkov od skupnega števila vseh obolenj.

Tudi v Savi Kranj ugotavljamo podobne rezultate, saj od skupnega števila vseh obolenj najdemo deset odstotkov obolenj zaradi dihal in če niso na prvem mestu, najdemo ta obolenja pri samem vrhu. Če bi preračunavali izpad zaradi obolelih z gripo, bi ugotovili, da bi bil lahko precej višji narodni dohodek na zaposlenega.

Zato se zdravstvena služba zelo trudi za uvedbo cepljenja proti gripi.

Prav v Savi Kranj smo beležili izredne rezultate s cepljenjem proti gripi v preteklih letih.

Zadnja leta se delavci ne odzivajo več cepljenju proti gripi, ker menijo, da to ni potrebno, saj v zadnjih štirih letih ne beležimo večje epidemije gripe. Iz tega razloga se je obratna ambulanta odločila, da cepljenje proti gripi ne bo več izvajala, ampak naj gre tistih 30 ali 40 ljudi, ki so se pripravljali cepiti v Zdravstveni dom Kranj, kjer se cepljenje izvaja po programu.

Jaka Vadnjal

Le malokdaj vemo, kaj se dogaja pri naših sosedih onstran tovarniške ograje. Tokrat nam ni bilo treba preveč poizvedovati o tem kaj se pri njih novega dogaja.

Prizadevni mladinci osnovne organizacije ZSMS temeljne organizacije združenega dela TEA – montaža so v sodelovanju z osnovno organizacijo sindikata pripravili peti festival pevcev amaterjev, ki se je odvijal v večnamenski dvorani na Laborah.

V prvem delu programa so se predstavili: Branka Muhelič s pesmijo Grenko vino, kantavtor Marjan Jeretina s Sifrarjevo skladbo Debeluhi, Marjana Resetič s popevko Majka Mare, Karel Moškon je zaigral na harmoniko in zraven tudi zapel Avsenikovo Imela sva ljubi dve, Stane Marn lanskoletni zmagovalac se je tokrat predstavil z »popularno« Jugoslavijo, iskrin štipendist Dušan Josevski pa je ob spremljavi akustične kitare zapel lastno skladbo Naša pot, ki je med gledalci povzročila veliko navdušenja, in kot zadnja se je predstavila prikupna slovakinja (živeča v Sloveniji) Rada Moravek s pesmijo, ki jo prepeva njen idol Zdravko Čolič – Druže Tito mi ti se kunemo.

V kratkem odmoru je občinstvo izpolnilo glasovalne listke, strokovna žirija pa se je sestala na kratkem sestanku z nalogo, da izbere tri najboljše pevce večera.

V drugem delu večera so se predstavili nam že znani obrazi glasbene scene, sestre Jerman, Neca Falk s svojimi novimi »komadi« (tako je predstavila svoje nove skladbe op. p.) in ansambel Predmestje, ki je vse nastopajoče tudi spremljal pri njihovem nastopu.

Težko pričakovani rezultati, kdo je zmagovalac petega festivala pevcev amaterjev »ISKRA POJE 80« so bili končno znani. Prvo mesto je občinstvo in strokovna žirija dodelilo mlademu kantavtorju Dušanu Josevskemu za lastno skladbo Naša pot, na drugo mesto se je uvrstila skladba Majka Mare, ki jo je zapela Marjana Resetič, pesem Druže Tito mi ti se kunemo pa je po mnenju občinstva in strokovne žirije zasedla tretje mesto v izvedbi Rade Moravek. Lanskoletnemu zmagovalcu Staneu Marnu pa je strokovna žirija dodelila tretje mesto za pesem Jugoslavijo.

Za konec pa se je ponovno predstavil prvonagrajenec občinstva in žirije Dušan Josevski, ki je ponovno navdušil gledalce z njegovo lastno skladbo v kateri se prepleta slavna zgodovina naših narodov v NOB, velika ljubezen do domovine in Tita, neizmerna sreča, da živimo v samoupravni socialistični Jugoslaviji prepleteni z bratstvom in enotnostjo vseh jugoslovanskih narodov in narodnosti.

Franc Dolhar

Alkohol

V današnji družbi se je bolj kot kdaj poprej prikazal velik in nerešljiv problem, ki je strnjen v eni sami besedi: ALKOHOL. Tudi v starih časih so ga ljudje radi zvrnili kozarček za dobro voljo, pa iz tega vendar nismo delali problema. Torej zakaj o tem govorimo šele danes?

Bili so časi, ko je ženska vedela zakaj ni srečna, zakaj ni vesela, če je mož pogosto opit, a vendar je bila toliko nenapredna in pod vplivom tistega zoprnega mnenja, ki ga danes nočemo slišati več, a se vendarle še sliši: Moški ni moški, če ga ne popije kak kozarček, da se je preprosto zaprla vase in trpela. Potem pa se je uprala prva in druga pa tretja in danes je lepo število žensk, ki vedo, da zakon in alkohol nista za skupaj in ravno zato je postal alkohol problem. In čim več bo pijancev, večji bo in do kdaj bo to trajalo?

Zakaj vam pišem? se vprašujete in si mislite, da vas hočem poučevati o nečem, kar ve vsa družba, a povem vam zgodbo:

Stara sem bila komaj 10 let ko je začela mati piti. Oče je pil že popreje, a ker je delal zdoma, nisem toliko občutila tega kot tedaj, ko je po pijači posegla še mati. Da, dragi starši, če bi vi vprašali svoje otroke, kaj občutijo, če je v družini alkohol, potem bi vas odgovor tolikanj prizadel, da bi pijačo zasovražili.

Jaz sem alkohol občutila zelo tragično. Doma je bil vedno prepir, najsi je bila pijana mati ali oče, ali pa oba skupaj. Tudi stepla sta se. Če očeta ni bilo doma sem za mater morala hoditi po pijačo, podnevi ali ponoči, v dežju ali v lepem vremenu. Če nisem hotela iti, mi je grozila celo za smrtjo, ali pa se pritoževala kakšno zanikrno hčer da ima itd. No, tudi če je oče videl, ni kaj dosti posredoval, saj je svojo voljo podredil njej in jaz sem vedno potegnila »ta kratko«, kot se temu reče. Kasneje, ko sem se ji je postavila po robu in ji nasprotovala, sva se celo stepli. Uhajala sem od doma in se vedno vračala, saj nisem imela kam uiti.

Sosedje so vedeli, da oba pijeta, pa so se jima samo posmehovali, meni pa pripovedovali kje in kdaj je kdo od njiju padel v pijanosti, bruhal itd. pač vse tiste podrobnosti, ki sem jih dobro vedela sama, a za nič na svetu jih nisem hotela poslušati. Bilo me je sram, da imam take starše, zelo sram.

Danes je vse to že za mano, sama živim in sama zaslužim. Starša ne pijeta več. Po dolgih letih mojih prošenj pri socialnih delavkah sta se nazadnje sama odločila, da se zdravita, a zame prepozno, mnogo prepozno...

Mnogo gorja sem prestala, mnogo noči prejokala in prebedela, da bi dobila samo malo ljubezni sem želela, a dobila sem nove obleke, dosti denarja... Danes, ko to govorim, je to le še spomin, spomin, ki ga ne maram, a mi bo ostal vse življenje...

MACA

Izbrali smo za vas

Umazani Jugoslovani

Ugled Jugoslavije v svetu je področje, na katerem smo sila občutljivi. Z marsičim velikim in pomembnim smo si ga že priborili, z marsičim majhnim in — vsaj na videz — nepomembnim si ga, žal, iz dneva v dan zapravljamo. In čedalje pogosteje si ga zapravljamo s sramoto, ki jo je konec civiliziranega 20. stoletja že malone nemogoče razumeti in nemogoče upravičevati: z umazanijo.

Če bi kdo danes naredil statistiko o najbolj čistih ljudstvih v Evropi, bi Jugoslavija zanesljivo pristala čisto na dnu lestvice, z nič kaj laskavo oznako najbolj umazane evropske države. O tem smo v naši reviji že večkrat bolj ali manj odkrito spregovorili. Pisali smo o porabi mila in brisač na prebivalca, ki je še vedno daleč pod evropskim povprečjem (o porabi pralnih praškov si na tem mestu danes iz znanih razlogov kajpak ne upamo negodovati). Pisali smo o nepopisno umazanih in smrdečih jugoslovanskih straniščih, o neverjetno nasmetenih cestah in pločnikih pa tudi železnicah, o smradu, ki veje od prenekaterega med nami tako močno, da si morajo zlasti poleti drugi ljudje v trolejbusu, v čakalnici ali v kinu dobesedno zatiskati nos. Konec koncev so pomemben element naše nesnage tudi čedalje pogostnejše okužbe v obratih družbene prehrane, po slaščičarnah in drugih gostiščih.

Tisto, kar smo prebrali zadnjič v dnevnem časopisu, pa bi moralo izbiti sodu dno. Prebrali smo namreč, da so le lani na mejah z drugimi državami zaradi nepopisne umazanije izločili iz prometa kar 906 jugoslovanskih potniških vago-

nov in jih nadomestili s tujimi, zanje pa smo seveda morali odriniti precej deviz!

Zvedeli smo, da sodi skoraj 41 % izločenih vagonov k železniško transportnemu podjetju Beograd, 31,4 % je bilo zagrebških, 18,3 odstotka jih je sodilo pod ŽTP Ljubljana, 5,6 pod ŽTP Sarajevo in tako naprej.

Vzroki? Več jih je. Na prvem mestu, sodijo železničarji, je prav gotovo izjemno nizka kulturna raven potnikov, ki marsikdaj spremenijo vagon v prave hleve, kjer se valjajo drug čez drugega ostanki hrane, papir, prazne konzerve, ogorki in steklenice, vse skupaj pa je seveda začinjeno z ostrimi vonjavami.

Človek sploh ne ve, kaj naj bi k vsemu temu še pripisal. Lahko pa se z rdečico sramu na ličih vprašaš, kdo je takšnega stanja kriv. Spreminjanje kulturnih navad smo očitno pustili na najbolj stranskem tiru naše družbene zavesti, ne da bi ob tem kaj dosti premišljali o velikanski družbeni škodi, ki jo s takšnim mižanjem pred resnico povzročamo.

Vsaj del krivde si moramo prav gotovo porazdeliti kar lepo med sabo. Še vedno mi je v živem spominu dogodek iz zdravstvenega doma Center v Ljubljani. Ko sem stopila v ordinacijo zdravnika medicine dela, je dežurna sestra zračila sobo, tako neznansko je bil — celo na pregledu pri zdravniku! — zasmradil sobo moj predhodnik. »Pa ste mu vendar vsaj namignili, da se mora umiti?« sem vprašala razburjeno. Sestra pa je le nemočno skomignila z rameni: »To ni naša stvar, tovarišica...«

In če ni naša, čigava je potlej?

BERNARDA RAKOVEC

Zanimivosti iz arhiva

Leto 1945

Leto 1945 naša delovna organizacija ni imela primernega naziva, zato je prišlo na izbor za izbiro imena precejšnje število predlogov.

Medtem ko v arhivu nismo našli podatka o tem, kdo je predlagal sedanji naziv delovne organizacije, pa smo našli cel kup zanimivih predlogov. Oglejte si jih tudi vi:

Gumigorsk — Gumiindustrija Gorenjske, Slovenija, Kranj
Gumis — Gumiindustrija Slovenije
Sigiz — Slovenska industrija gumijastih izdelkov
Slogumi — Slovenska gumiindustrija
Stog — Slovenska tovarna gume
Togusk — Tovarna gume Slovenija Kranj
Gumikras — Gumiindustrija, Kranj, Slovenija
Perun — Tovarna kavčukovih izdelkov Kranj, Slovenija
Poleg teh se pojavljajo nazivi, kot so: Iztok, Gumin, Gumica, Singu, Gogum, S. I. G., Elastin in Hevea.

Kljub tolikšnemu številu nazivov vidimo, da se je bilo težko odločiti, in so današnje ime kar dobro izbrali.

Racionalizatorstvo leta 1948

V letu 1948 je bil 4. 8. 1948 proglašen za racionalizatorja v sporazumu z Glavno direkcijo tovariš Pelcl Jožef, rojen 10. marca 1906, industrijski obratovodja, do nedavnega zaposlen v podjetju kot vodja demontiranega oddelka cevna.

Prejel je nagrado 10.000 din (Njegova plača takrat je bila neto 4288 din, v starih dinarjih seveda, op.p.) zato, ker je spremenil način fabrikacije gumijastih Westing cev za železniške pnevmatične zavoze, tako da se duše za te cevi brizgajo direktno na metalna jedra, s tem pa odpade opravljanje s talkumom in uporaba lepila. Letni finačni efekt znaša 227.000 din. (starih)

Njegova racionalizacija se more uporabljati v vsej gumarski industriji.

Zelo zanimiva postane ta zabeležka, če jo prestavimo v današnji čas in upoštevamo

sedanji Samoupravni sporazum o inovacijski dejavnosti. Nič drugega nam ni treba storiti kot pretvoriti gornje zneske v nove dinarje s korekcijskim faktorjem 2,6. (Plača inovatorja bi bila 11.148,00 N din, vrednost inovacije pa 590.200,00 N din ali okrog 59 starih milijonov.) Finančni efekt racionalizacije bi danes inovatorju pomenil 53.358,00 N din posebnega nadomestila, torej 4,79 krat več kot bi bil njegov osebni dohodek, v primeru da je inovacija ovrednotena kot koristen predlog. (Leta 1948 je dobil 2,33 krat več kot je bil njegov OD.) V primeru, da bi bila njegova racionalizacija ovrednotena kot tehnična izboljšava, pa bi ob približno enakem ekonomskem efektu vsako leto dobil okrog 5 starih milijonov in sicer tri leta zapored.

Ali ni ta zapis spodbuda za današnje inovatorje?

Bili smo v Banja Luki

(Nadaljevanje s 16. strani)

Luki zelo razširjeno prosjačenje, pri nas tega ne poznamo, dalje imajo mnogo nezaposlenih, kar je pri nas prej obratni problem (nimajo pa še razčiščenega vprašanja ali sodi med nezaposlene tudi tisti, ki odkloni vsakršno, tudi ustrezno delo, ki je izven mesta Banja Luka). Stanovanjska problematika jih tudi pesti, saj nimajo še rešitve za 180 družin, nastradalih v potresu. Prvi hip nam je bilo to nerazumljivo, kajti bežno smo videli mnogo novih stavb, med katerimi niso manjkali tudi stanovanjski bloki. Pojasnili so nam, da je zdaj število prebivalcev trikrat večje kot pred potresom (od približno 70 tisoč je naraslo na 200 tisoč). Vzrok je v hitrem razvoju industrije.

Po razgovorih nas je sprejel predsednik skupščine občine Banja Luka, ki je naredil na nas izredno prijeten vtis. Resen, umirjen in zbran, je na kratko razgrnil pred nas zgodovino trpeče, a junaške Bosne za ves čas njenega obstoja, s poudarkom vrlin njenih ljudi: ponosni, neuklonjivi, junaški. Velik je njihov delež tudi v NOB. Skozi trpljenje in žrtve je Bosna skupaj z drugimi jugoslovanskimi narodi, pod vodstvom Tita, dočkala svobodo in v svobodni domovini dosegla prej nesluteni razvoj, zahvaljujoč se, poleg ostalega, tudi solidarnosti vseh jugoslovanskih narodov in narodnosti. Tito! Kako čudovito nas je združil v eno veliko družino!

Dolžnosti in program so nas prisilile, da smo se iztrgali iz zares prijetne sredine in sproščene pogovora.

Pohiteli smo še v Geriatrijski center, kjer smo si dovolj natančno ogledali dom ostarelih občanov. Center ima zelo lep lego, nekoliko je dvignjen nad mestom, z lepim razgledom, istočasno pa je v neposredni bližini mestnega utripa, kar je za to vrsto ljudi zelo pomembno. Grajen je paviljonsko, s precejšnjimi zelenimi površinami (vrt, sadovnjak). Paviljonski sistem dopušča razmeščanje starostnikov po kategorijah glede na zdravstveno stanje, na primer pokretnost. Po potresu zgrajene stavbe so mnogo udobnejše; poleg eno in dvoposteljnih sob imajo tudi garsonjere za zakonce ali za druge posameznike. Vsa naša pozornost je veljala podatku direktorja doma, da je znašala oskrbnina do 1. oktobra 1980 le 1.900 dinarjev mesečno in do tega dne niso bili še nikoli v deficitu. Nismo se mogli znebiti misli na ta podatek zlasti ob primerjavi oskrbnine v Domu upokoencev Kranj, ki znaša za zdravega oskrbovanca v enoposteljni sobi povprečno 6.500 dinarjev mesečno, za nepokretnega z dietno prehrano pa povprečno 9.250 dinarjev mesečno.

Pridobljene vtise smo premlevali vsak po svoje, vsem pa je bilo žal, da si nismo utegnili ogledati legepa mesta in njegovih znamenitosti.

Ura nas je opozarjala na odhod vlaka in posloviti smo se morali od gostoljubnih kolegov.

Kako je bilo na vlaku? Dodobra smo občutili stabilizacijo (zlasti v nogah), kajti stali smo od Banja Luke do Zagreba. M. N.

Podelitev priznanj inovatorjem

Letos smo v naši delovni organizaciji že sedmič podelili avtorjem realiziranih inovacijskih predlogov interna priznanja v obliki diplom; drugič pa smo podelili priznanja za pospeševanje inovacijske dejavnosti ter priznanja »Inovator leta«.

Kriterije, po katerih se podeljujejo vsa našeta priznanja, določata samoupravni sporazum o inovacijski dejavnosti in pravilnik o internih priznanjih za inovacijsko dejavnost. Sklep o podelitvi priznanj je bil sprejet na predlog komisije za interna priznanja na 4. seji delavskega sveta delovne organizacije, dne 15. oktobra 1980.

Svečana podelitev je bila 28. oktobra 1980 ob 13. uri v sejni sobi nove upravne stavbe in jo je vodil tov. Miha Petek, namestnik predsednika delavskega sveta delovne organizacije.

Prisotne avtorje, predstavnik tozdog in sektorje, predsednike delavskih svetov tozdog in DSSS je nagovoril direktor delovne organizacije tovariš Bohorič:

Z zadovoljstvom lahko vsi skupaj ugotovimo, da množična inovacijska dejavnost v naši DO nezadržno napreduje. Polletni obračun rezultatov te dejavnosti kaže precejšen napredek, tako v številu podanih predlogov, še bolj pa v doseženem inovacijskem dohodku. Medtem, ko je ta v celem lanskem l. znašal 8.464.000,00 dinarjev pa je bil letos samo v prvi polovici leta skoraj za polovico večji, saj je znašal kar 12.000.000,00 din kar kaže ne samo na širjenje inovacijske dejavnosti na širši krog predlagateljev, ampak tudi na porast kakovosti podanih predlogov. Pozitiven premik je opaziti v vseh sredinah, pri čemer hitro napreduje ino-

vacijska dejavnost zlasti v TOZD VLP in GTI.

Če bo inovacijska žetev tudi v drugi polovici leta tako bogata, bomo v 26-letu organizirane inovacijske dejavnosti v Savi njenih rezultatov lahko prav veseli. Predstavljali bodo solidno osnovo za vstop v naslednje srednjeročno obdobje, ko bo naš razvoj in naša gospodarska rast zaradi mnogo manjših možnosti investiranja morala biti naslonjena predvsem na inovacijsko dejavnost. Inovacije, racionalizacije, izboljšave na tehničnem in organizacijskem področju bodo imele v naslednjih nekaj letih absolutno prednost, zlasti še, če bodo posredno ali neposredno prispevale k večjemu izvozu, zmanjšanju uvoza, nadomeščanju delavcev, prihrankom pri energiji, izboljšanju delovnih pogojev itd. Za njihovo hitrejšo realizacijo smo ob zadnjem dopolnjevanju osnutka temeljev srednjeročnega programa razvoja predvideli 10 odstotkov vsega investicijskega potenciala za naslednjih pet let ali ca. 160 Mio din.

Mislim, da lahko trdim, da smo v zadnjih nekaj letih uspešno odpravili nekatere velike ovire za pomembnejše uveljavljanje inovacijske dejavnosti, s katerimi se drugod še začnajo spopadati. Uredili smo evidenco, izboljšali obveščenost kolektiva o tem, kaj inovacijska dejavnost zanj pomeni, uvedli stimulatívnejša merila, izboljšali družbeno vzdušje za razvoj inovacijske dejavnosti, uvedli nekatere vrste moralnih vzpodbud, ki naj bi skupaj z materialnimi vzpodbudami bile stalen motivator kolektiva k še večjemu razcvetu te dejavnosti. Še vedno pa nam kot večini ostalih organizacij manjkajo enotna merila in način za vrednotenje in nagrajevanje inovacij raziskovalcev, organizatorjev dela in poslovnih delavcev, ki so, kot je ugotovil tov. Vinko Hafner na letošnjem majskem posvetovanju o množični inovacijski dejavnosti v Ljubljani, v tem pogledu še zelo

diskriminirani, kar pa se negativno odraža tudi na njihovi motiviranosti za inovacijsko delo. To je gotovo eno izmed področij, ki ga bomo v korist še večjemu napredku inovacijske dejavnosti v naši DO še morali obvladati, saj imajo te kategorije delavcev zaradi objektivno velikega vpliva na vsa dogajanja v DO potencialne možnosti sorazmerno največjih inovacij.

Še naprej bomo morali dograjevati sistem moralnih družbenih priznanj inovatorjem oziroma obstoječe oblike polno koristiti – od javnih pohval na sindikalni skupini, zboru delavcev, do različnih javnih priznanj in državnih odlikovanj. Tu smo kljub napredku v zadnjih letih še vedno preozki in premalo načrtni tudi v naši delovni organizaciji. Tu naše družbeno-politične organizacije, zlasti sindikat čaka še mnogo dela. Na letošnjem posvetovanju o »aktualnih problemih organizacije in planiranja razvojnega dela in množične inovacijske dejavnosti«, ki ga je 19. maja organiziral republiški svet ZSS, so bili sprejeti pomembni sklepi o teh vprašanjih, ki bi jih morali konkretizirati tudi v programih dela naših DPO, strokovnih služb in še zlasti našega Izobraževalnega centra.

23. novembra lanskega leta je bil na 2. zasedanju konference Zveze iznajditeljev in avtorjev tehničnih izboljšav Jugoslavije sprejet sklep, da se 12. oktober proglasi za Dan inovatorjev Jugoslavije. Ta sklep je bil sprejet v spomin na Titovo zgodovinsko sporočilo vsem rodoljubom, ko jih je 12. oktobra 1941 v Titovem Užicu pozval z besedami: »Partizanske delavnice za orožje razvijati do maksimuma. Ne spreglejte idej in predlogov, ki so polni idealizma in podobni fantaziji nedoraslih kadrov oziroma polstrokovnjakov. Tem ljudem dajte možnosti, da uresničijo svoje ideje in da dokažejo kaj zmorejo. Pričnan sem, da bodo mnogi de-

lavci – partizani izdelali novo orožje ali uspeli popraviti staro in pokvarjeno.«

V spomin na to prvo Titovo vzpodbudo tehnični inovacijski dejavnosti, bomo odslej praznovali 12. oktober kot dan inovatorjev, oktober pa kot mesec povečane aktivnosti za pospeševanje inovacijske dejavnosti. Na ta dan, oziroma v mesecu oktobru bomo v bodoče tudi v naši DO podeljevali priznanja našim inovatorjem.

Vsem, ki boste danes prejeli priznanje, iskreno čestitam, se

nam v imenu kolektiva zahvaljujem za vaš prispevek k razvoju in boljšim rezultatom poslovanja naše DO z željo, da bi vašemu vzgledu sledilo čim več Savčanov, saj bo naš bodoči razvoj slonel na dosežkih lastnega znanja in ustvarjalnosti. Istočasno pa čestitam vam in celemu kolektivu za priznanje, ki ga je Sava Kranj v letošnjem letu prejela od Zveze iznajditeljev Jugoslavije za dosežke na področju razvoja in organizacije inovacijske dejavnosti. Na Konferenci Zveze iznajditeljev Jugoslavije je bila ob dnevu inovatorjev 13. oktobra 1980 Sava Kranj odlikovana z diplomom za uspešno delovanje na področju izumiteljske dejavnosti. Diploma bo podeljena še v letošnjem letu, podelila pa jo bo Zveza društev izumiteljev, avtorjev tehničnih izboljšav Slovenije.

Tovariš Petek je nato podelil 59 avtorjem 74 diplom za realizirane inovacijske predloge, šestim delavcem priznanja »za pospeševanje inovacijske dejavnosti« in trem delavcem najvišje interno priznanje »Inovator leta«.

Po slovesni podelitvi se je razvil razgovor o problematiki, ki je še prisotna na tem področju v naši delovni organizaciji.

S tem srečanjem smo se v Savi pridružili, čeprav malo pozno, slovesnostim ob letošnjem praznovanju dneva inovatorjev.

Saša

Kako se pripravimo na smučarski maraton?

Svoboden način vadbe, tudi rekreativne praktično ne pozna več absolutnega počitka, mirovanja. Preko poletja in jeseni so zelo priporočljivi občasni nastopi na množičnih trimskih prireditvah, predvsem na pohodih, tekih, kolesarjenju in raznih športnih igrah.

Če bi radi vedeli, koliko ste napredovali v svojih prizadevanjih in vadbi, napravite vsak mesec preizkus s Cooperjevim testom, to je tek na 2.400 metrov dolgi progi na altetski stezi z merjenjem časa.

Prihaja zima, nekje bolj zgodaj, drugje kasneje in pripraviti se bomo morali za prehod k vadbi na snegu. Prvo bomo temeljito pregledali in očistili vso smučarsko opremo, če jo že imamo, sicer jo bomo dovolj zgodaj nabavili – kakšno, se bomo posvetovali s strokovnjakom. Prva vadba na snegu mora biti lahkotna, na ravnih terenih in naj vsebuje predvsem sprehode po utrjeni smučini pa tudi brez smučine po celem snegu. Dosti časa moramo posvetiti obnavljanju izvajanja vseh korakov, gibov, brez palic in z njimi. To najboljše naredimo v krajših, ravnih smučinah ali v krožni smučini, dolgi od 200 do 400 metrov, tako da nas učitelj, trener lahko opazuje in popravlja napake. Tak lahkoten tek vadimo vsaj na prvih petih vadbenih dnevih, da se privadimo na smuči, palice in sneg. Vadba naj traja 1.15 do 1.30 ure, z iztekanjem brez smuč in gimnastičnimi vajami na koncu.

Po prvih petih vadbenih dnevih preidemo na nekoliko daljše, občasno pa tudi hitrejši sprehode, s krajšimi vložki (500 do 1000 metrov ostrejšega teka na vsake tri kilometre). Tudi teren je lahko malo bolj valovit. Če nam muhasta zima ne bo nasula dovolj snega za vadbo na smučeh, bomo tudi v novembru in decembru vadili »na suhem« vendar z večjim poudarkom na hitri hoji in teku po močno valovitem terenu z uporabo palic, zelo priporočljivo pa je uporabljati tako imenovane skirolerje ali rolke, kratke smuči na kolescih, ki skoraj v celoti nadomestijo vadbo na snegu. Uporabljamo jih na asfaltu ali gladki atletski stezi.

Po približno petnajstih dneh vadbe na snegu si lahko privoščimo tudi primerne razdalje hitrejšega teka, na primer 3–4-krat po 2 km ali 5-krat po 1 kilometer, lahko tudi 4-krat po 3 km, seveda pa se moramo prej dobro ogreti (vsaj 3 do 4 km lahkega teka in telovadba). Enkrat na teden pa je priporočljivo vaditi daljši čas, na primer 2 do 3 ure enakomernega teka po rahlo valovitem terenu, z enkratnim ali dvakratnim zaužitjem primerne količine okrepilne pijače in vitergina. Če s smuč izginje maža, jih moramo med tekom domazati in ne vztrajati na premalo ali slabo namazanih.

Še vedno se po vadbi na snegu brez smuč dobro iztečemo (15 do 20 minut) in opravimo dobro sprostilno gimnastiko, potem pa toplo (vročo) prho in seveda toplo okrepilno pijačo, v manjših količinah limonado, čaj, maratonik, cedevito, cedemonto a ne vse naenkrat, mareveč v presledkih. Če smo na snegu vadili redno, vsaj trikrat na teden ves mesec, si proti koncu meseca že lahko privoščimo kakšen trimski nastop na lažji progi, ne daljši od 12 do 15 kilometrov. Čas med posameznimi nastopi moramo pridno izkoristiti za poostreno vadbo.

Le dva dni pred nastopom moramo počivati, če hočemo nastopiti spočiti, sproščeni in hoje ali teka voljni. Že naslednji nastop je lahko daljši, nekeje okrog 20 km, spet naslednji do 30 km; seveda je še bolje, če imamo med temi daljšimi teki tudi kakšnega krajšega, zato pa hitrejšega, da lahko pridobivamo hitrost, moč in ostrino. Posebno pozornost moramo posvetiti tudi poudarjenemu delu (poganjanju) z rokami in palicami in seveda tehniki vožnje navzdol, pri kateri lahko izgubimo mnoge v ravnini in vzponih »prigarane« minute.

Pred nastopom na daljšem maratonu moramo vsaj dvakrat ali trikrat preteči na treningu razdalje okoli 40 km ali prebiti na tekaških smučeh 3 do 4 ure. Le tako se bomo izognili raznim krizam in težavam na samem maratonu.

Janez Gorjanc

Popravilo in vzdrževanje smuč

Ne bi rad pisal kako se kupuje smučarska oprema, vendar bi že v uvodu poudaril, da mora biti nakup celotne opreme zares strokoven, ker bodo tako kasnejša popravila in vzdrževanje stala neprimerno manj, kot pa pri nakupu, kjer gledamo le na barvo, obliko in ceno smuč, vezi itd. Nestrokovni nakup bi lahko za boljše ilustracijo primerjal z nakupom »fička« v vlečne namene ali pa za prevažanje težjih tovorov. Prav tako lahko primerjam vzdrževanje avtomobila z vzdrževanjem smučarske opreme (predvsem smuč in vezi). Če bo vzdrževanje redno bodo tudi okvare redkejši pojav, če pa se bo še pojavljala jo takoj odpravimo.

Smuči

Smučka je torej glavni problem popravila in vzdrževanja, zato moramo biti do nje še posebej pozorni ob nakupu in takoj po tem, saj je vse prej kot poceni.

Začne se z montažo vezi. Le izredno natančno in na pravilnem mestu montirane vezi nam bodo zagotovile dobro in varno smuko, zatoorej je najboljše, da se montaža prepusti poklicnim strokovnjakom, ki imajo edini originalne svedre za posamezne materiale iz katerih so narejene smuči.

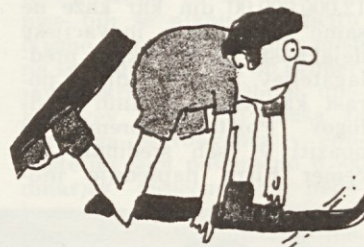
Posnemanje robnikov

Ko je na smučko pritrjena vez, še ne pomeni, da je pripravljena za sneg. Najprej je potrebno »posneti« nove robnike. Kaj to pomeni? Z zelo drobnim smirkovim papirjem za kovino nekoliko zmanjšamo ostrino tovarniško novega robnika na krivini približno 10 do 20 cm, na repu pa le 10 cm. To naredimo zato, ker je smučka še povsem nova, kar pomeni, da so njene lastnosti še maksimalno dobre in taka smučka premočno drži smer v krivini in ne dovoli zadostnega bočnega drsenja v zadnjem delu, saj so robniki izredno ostri. Po vrhu vsega pa smučar ni navajen na novo smučko in njene lastnosti, kar pomeni, da bo brez tega »posnemanja« robnikov veliko težje smučal, začetnika to velja še posebej. Posnemanje robnikov naj bo zato pri slabšem smučarju nekoliko bolj intenzivno kar tudi velja za mehkejši sneg.

Impregnacija in mazanje

Že novo smučko je potrebno pravilno zaščititi, kasneje pa jo redno mazati. Pri novi smučki se lotimo najprej impregnacije drsne ploskve. Ker so danes drsne ploskve smuč

iz polietilenskih in polipropilenskih mas pomeni, da imajo te mase čisto majhne pore, skozi katere lahko pride vlaga. S pravilno impregnacijo zapremo te pore in omogočimo, da je s tem masa bolj elastična, kar pomeni, da je odpornejša proti odrgninam in vlagi. Pri lesenih smučeh pa impregnacija omogoči daljšo uporabno dobo smučke saj vemo, da na vlagi les hitro propada. Za impregnacijo se uporabljata vosek imenovan »system 4 racing base wax«, izdelek švicarske tovarne maž TOKO in licenčne tovarne v Bregencu (Avstrija). Ta vosek nanesemo na smučko; najlažje tako, da ga stalimo v posodi, nato pa ga s čopičem nanesemo na drsno ploskev. Pri tem moramo biti zelo previdni, da vosek ne pregrejemo, ker to izgubi del svojih lastnosti. Vse skupaj naredimo v prostoru, ki ima sobno temperaturo, zaradi tega ker smučka pri tem opravi ne sme biti prehladna, ker se vosek prehitro pri nanašanju strdi in tako ostane le na površini drsne ploskve. Ko vse skupaj nanesemo, še s posebnim likalnikom zgladimo in omogočimo da vosek zares popolni pore v masi. Likalnik je lahko tudi tisti, katerega uporabljamo za likanje perila, vendar naj bo na minimum. Paziti moramo, da ga pri likanju enakomerno počasi vlečemo po drsni ploskvi, nikakor ga ne smemo zadržati na enem mestu, ker bo tam masa odstopila od same smučke. Namreč, drsna ploskev je na smučko prilepljena s posebnim dvokomponentnim lepilom (Araldit), ki nad 150 stop. Celzija začne izgubljati svojo lastnost – lepljivost.

Ko je faza impregnacije končana je potrebno odvečni vosek odstraniti z drsne ploskve. Najprej očistimo utor s posebnim plastičnim strgalom. Nato s kovinskim strgalom (mizarskim), odstranimo odvečni vosek vse do mase.

Sedaj preidemo na mazanje smučke. Ves postopek se popolnoma na enak način ponovi, le da moramo sedaj izbrati ustrezen vosek. Pri strganju voska pustimo tanko plast na drsni ploskvi, katero še zgla-

dimo s krpo. Tako namazana smučka bo odlično drsela in ni nikakršne bojazni, da bi se na drsno ploskev lepil sneg, vsaj nekaj dni smučanja ne. Impregnacijski vosek je posebej prirejen za mazanje s Toko System 4 transparent. Pri izbiri in mešanju teh voskov moramo poznati vsaj približno lastnosti snega (suh sneg – pršič, moker...). Obstajajo namreč tri vrste voskov za različne vrste snega. Voske ločimo po barvi: rumen, rdeč (ta dva se v glavnem uporabljata) za izredno mrzlo vreme pa se uporablja zelen vosek. Obstaja še trdilec (vijoličaste barve), vendar ga manj uporabljamo. Glede mešanja voskov za ne-tekmovalca ni potrebna pretirana natančnost pri mešanju voskov. Med namazani smučki moramo med krivini in zadnjim delom dati časopisni papir ali pa kakšno polivinilasto folijo, da ne poškodujemo (popraskamo) drsne ploskve še predno smo se zapeljali prvič po snegu.

Brušenje robnikov:

Brusi se ročno ali strojno. Slednje le v smučarskih servisih, ker je investicija takega stroja za osebno rabo zelo velika.

Ročno brušenje je ob pazljivem delu lahko prav tako kvalitetno kot strojno, le da nam vzame več časa. Pila ne sme biti pregroba in dvostransko narezana, temveč le enostransko, ker se s tako pilo ne poškoduje robnik, le ta pa bo tudi bolj oster. Športne trgovine imajo posebne pile z nastavkom, katerega omogoča pravokotno brušenje, kar je osnovno in najpomembnejše za pravilno in dobro nabrušene robnike, vendar z nekaj spretnosti in natančnosti lahko tudi z navadno pilo pravokotno nabrusimo robnike. Robnike je potrebno večkrat v sezoni nabrusiti, še posebej dobro jih moramo, če želimo smučati na poledenelem smučišču. Brusimo lahko od krivine proti zadnjemu delu in obratno. Najprej se lotimo brušenja na drsni ploskvi, šele nato brusimo s strani. Tekmovalci nato izboljšajo ostrino s posebnim brusilnim kamnom, kar pa za smučarje ne-tekmovalce ni potrebno. Ko so robniki nabrušeni, jih moramo v krivini in zadnjem delu »posneti« kot pri novih.

Popravljanje drsne ploskve

Poškodovano drsno ploskev (raza) popravimo z originalnimi P-tax svečkami ustreznih barv. Svečko prižgemo ter jo počasi pomikamo nad raze, dokler se ta ne zapolni. Pri tem pazimo, da na drsno ploskev spustimo čim manj kapljic v katerih so saje, saj takšno popravilo po tem ni najbolj učinkovito. Ko se čez

nekaj minut vse ohladi z ostrim kovinskim strgalom odstranimo odvečno maso z drsne ploskve. Večje raze, kjer je poškodovana še podlaga popravljamo na več načinov:

a) na poškodovano podlago nanese TOKO-Mastic ustrezne barve. (Toko-Mastic je dvokomponentna lepljiva snov, ki se pripravi po priloženih navodilih) počakamo, da se posuši (trajanje sušenja pri sobni temperaturi je 24 ur) ter nato z TOKO REPAIR CHIPS-om (posebna masa z nižjim tališčem kot jo ima drsna ploskev) in s pomočjo likalnika (lahko je tudi plinski) popravimo poškodbo. Vendar se to v amaterskem popravilu bolj porredkoma uporablja, ker je vse skupaj nezanesljivo. Drugače je, če tako smučko popravljajo v servisu s posebnim pripomočkom, ki nanaša maso. Prav tako je z amaterskimi pripomočki težavno popravilo utora oz. vrezovanje novega. Smučarske delavnice imajo za to vrsto dela poseben stroj z nožem, ki ima 30.000 obratov v minuti.

Popravilo izpolnjenih vezi je uspešno le v smučarskih servisih, kjer imajo posebne kovinske čepe kateri imajo navoj zunaj in notraj. Le ta se privije v luknjo, katera se predhodno napolni z lepilom (araldit) in se nato daje v sušilnico (70–80 stop. Celzija) zaradi boljšega polimeriziranja aral dita. Tako priviti in zalepljeni čepi držijo veliko večjo silo kot pa vijaki s katerimi pritrujemo vezi, zato imajo tekmovalci (vrhunski) tako pritrujene vezi že pri novih smučeh. Tudi popravilo odlepljenega oziroma odtrganega robnika je stvar smučarske popravilnice, saj amater res ne more imeti vseh pripomočkov. Pri tem popravilu zopet odigra glavno vlogo araldit in sušilnica, katera omogoči, da se lepilo hitro strjuje in tako pridobi na kvaliteti. Vse skupaj je dokaj zapleten postopek, saj je potrebno robnik, ki mora v zavoju prenašati še kako velike sile. O vseh ostalih opravilih, ki jih je potrebno včasih narediti na smučeh, ne bi več pisal, ker so vsa taka, da jih po smučanju dobro obrišemo s krpo in ko jih doma postavimo v kot naj ne bodo na krivinah, nikoli stisnjene z varnostnimi jermenčki in naj ne bodo blizu peči.

Pri vezeh je pomembno, da jih po vsaki smučarski sezoni nastavimo na minimum, ker bodo tako vzmeti ohranile svojo trdoto; jih namažemo v kolikor je to potrebno. Ne bo odveč, če preizkusimo vse vijake ali so še vedno dovolj priviti.

Če bomo vsaj delček prostega časa posvetili svoji smučarski opremi, jo pregledali in morda sami naredili kakšno

amatersko popravilo se bomo veliko lažje in boljše smučali. Pri zahtevnejši poškodbi pa nikakor ne smemo odlašati. Takoj moramo poiskati ustrezen servis, kjer nam bodo stro-

kovno odpravili napako. Tako ne bo le boljše in varnejše smučanje, tudi veliko cenejša bo smuka, saj tak nakup ne bo prepogost.

Janez Gorjanc

Uspešni šahisti

V okviru programa sindikalnih letnih iger občinskega sindikalnega sveta Kranj in TKS Kranj je bilo v oktobru na sporedu tekmovanje v šahu. Po prijavah sodeč, bi bilo to eno najbolj množičnih tekmovanj v šahu, saj se je prijavilo kar 26 ekip. Vendar pa je na samem tekmovanju nastopilo le trinajst ekip iz delovnih organizacij in ustanov občine Kranj.

Kakor že nekaj let nazaj, sta tudi letos bila glavna kandidata za prvo mesto ekipi Iskre in Save. Ekipa Save, lanski zmagovalce, je kljub veliki kategoriški premoči Iskre za katero sta nastopila tudi dva mojstrska kandidata, uspešna ves čas tekmovanja držati korak z edinim tekmeccem. Tudi medsebojno srečanje ni dalo zmagovalca. Nesrečen poraz z 1 1/2 : 2 1/2 z ekipo Zavarovalnice pa nas je na koncu s 40 1/2 točkami uvrstil na II. mesto za ekipo Iskre, ki je z 41 1/2 točkami postala ekipni sindikalni prvak Kranja za leto 1980. Tretjeuvršena ekipa UJV pa je kar za 11 točk

zaostala za drugouvrščeno Savo. Lep uspeh je z osvojitvijo petega mesta dosegla ekipa Sava II – Gumar s 26 1/2 točkami.

Po končanem ekipnem tekmovanju se je naslednji dan odigralo tudi tekmovanje posameznikov, ki se ga je udeležilo 28 najboljših šahistov Kranja. Nastopilo je kar pet mojstrskih kandidatov in več I. kategornikov. Presenečenje na koncu tekmovanja je bilo zares veliko. Zmagovalce med posamezniki je po odlični igri s samo enim porazom postal II kategornik član naše delovne organizacije, Siniša Milošević, s celo točko prednosti pred tremi mojstrskimi kandidati. Za ta lep uspeh, ki je doslej edina zmaga igralca Save med posamezniki na občinskih sindikalnih igrah mu šahisti Save še posebej čestitamo.

Drugo mesto ekipe in prvo mesto med posamezniki je uspeh, ki rezultira aktivnost šahovske sekcije, v kateri vladajo tovariški odnosi. Zato posebna zavzetost, motivacija in borbenost naših tekmovalcev odtehtajo teoretično znanje tekmovalcev z višjim rangom. Za ekipo Save so nastopili naslednji tekmovalci: Siniša Milošević, Skender Jusufi, Mirko Požar, Janez Marko, Vid Gazvoda, Tase Ristov, Janez Justin, Tone Rebolj, Sulejman Rošič, Marjan Zorman, Tone Veselič in Slavko Vukovič. Vid Gazvoda

Sodelovanje športnikov Save

19. oktobra 1980 so nas obiskali športniki slovenskega športnega društva OBIR iz Železne Kaple v Avstriji.

Pobuda za sodelovanje je prišla preko smučarskega delavca Branka Finžgarja, ki že nekaj sezon vzgaja mlade smučarske skakalce iz Obirskega.

Po predhodnem obisku predstavnikov namiznoteniškega in šahovskega kluba, smo se dogovorili, da v jesensko zimskem času prične s srečanji na športnih poljih. Tako je prvo srečanje šahistov in namiznoteniških igralcev bilo odigrano 19. oktobra v prostoru športnega društva Sava v Stražišču. Srečanje, ki

je sicer potekalo po vseh pravilih, je bilo nadvse prijateljsko. Vidi se, da nekateri posamezniki zelo dobro obvladajo tako namiznoteniško kot tudi šahovsko igro, manjka pa jim predvsem tekmovalnih izkušenj. Po končanem srečanju smo se dogovorili, da bo 16. novembra povratno srečanje v Železni Kapli.

Na koncu srečanja sta v zdravnicah predsednika ŠSD OBIR, dr. Brumnik in podpredsednik ŠD Save in Gumarja, tovariš Cicmil izrazila željo po nadaljnjem sodelovanju, s tem pa kot je dejal predsednik ŠSD OBIR bi delo v njihovem mladem društvu še bolj zaživelo.

Vid Gazvoda

Odlikovanja gasilcem

Gasilska zveza Slovenije podeljuje članom in društvom za vestno, požrtvovalno in dolgoletno delo v gasilski službi odlikovanja.

V petek, 24. oktobra letos, je občinska gasilska zveza Kranj proslavila 25. obletnico obstoja.

Na tej proslavi je predstavnik gasilske zveze Slovenije podelil najzaslužnejšim članom v občinski gasilski zvezi Kranj republiška odlikovanja. Med nagrajenci so bili tudi Savčani.

Naše industrijsko gasilsko društvo je prejelo za 50. obletnico obstoja odlikovanje gasilske zveze Slovenije tretje stopnje. Tovarišu Pavlu Vovku je bila za 21-letno poveljevanje gasilcem v Savi podeljena plamenica druge stopnje.

Tovarišu Marjanu Čeferinu je bilo za 11-letno uspešno vodenje gasilskega društva v Savi podeljeno republiško odlikovanje druge stopnje.

Tovariš Jože Snedic pa je za dolgoletno vodenje blagajniških poslov v gasilskem društvu Sava prejel odlikovanje tretje stopnje. Tovarišu Branku Finžgarju je bila za vestno vodenje gasilstva v obratu IV. podeljena gasilska plamenica druge stopnje.

Ostali zaslužni člani našega društva bodo prejeli priznanja na občnem zboru.

Odlikovancem iskreno čestitamo! Ivan Petrič

Moja pot v službo

Še dobro, da grem lahko v službo skoraj vsak dan, sicer bi mi bilo kdaj tudi dolgčas.

Samo pomislite, kako žalostno bi ma mineval ponedeljek, če bi ga lahko preživela doma, v naši idilični vasi na številki 12!

Ne bi mi bilo treba vstati še pred dnem, s tem pa bi zamudila prvo priložnost za zabavo.

Neskončno se namreč veselim trenutka, ko se bom ob pol šestih lahko pognala na našo lokalno cesto, po kateri ta čas že hrumijo hrošči, katrce, fički in drugi jekleni konjički. Jaz pa vsak torek nalašč pešam. Na misel mi ne pride, da bi se na moj račun veselil kak nadebudni miličnik. Poženem se z lastno silo na lokalno cesto, in z nekaj maratonskimi koraki sem že na cesti I. reda. Res da me drug za drugim prehitevajo nabito polni avtobusi, a jaz si mislim: »Le vozite, bratci, v službo je treba priti pravočasno!«

Povrhu se poživžgam na avtobuse, kajti odrasla sem v taki krajevni skupnosti, ki se še ni razvadila in domišljavo prevzela zaradi udobnosti so-

dobnega prometa. V našo vas ne pripelje noben avtobus in zato iz nje tudi odpeljati ne more. Ali ste razumeli?

Po domače se to reče, da sem rojena pod tisto zvezdo, ki mi je začrtala tako usodo, da lahko hodim v službo izključno le peš ali pa se vozim s svojo katrco. Razen ob torkih, saj ste si menda zapomnili.

Če mogoče koga zanima, koga je še usoda tako udarila kot mene, se lahko pohvalim, da tako rekoč skoraj nikogar. Znanci in neznanci, vaščani, prijatelji in na pol prijatelji se ustavijo že v Iskri ali v Tiskanini, jaz pa moram na klancu obvoznice brž zaviti desno! Po bližnjici se prebijem čez vse luknje, klanče, zebre, mimo nediscipliniranih pešcev, ki hite v obratno smer, na naše savsko parkirišče. Ne zame, za mojo katrco seveda, in najraje bi poiskala zanjo prostor v senci, to mi že lahko verjamete. No, kadar je ravno torej, je zadeva na savskem parkirišču enostavna: poživžgam se nanj. Je pa pot takrat še bolj zabavna, zato resnično komaj čakam, da se ponedeljek neha.

Končno pa, ali ni lepše če vas povabim, da pot v službo prehodimo skupaj? Potem jo boste občutili na lastni koži in na lastnih podplatih in v lastnem avtomobilčku. Čim bolj šega in lepšega imate, tem bolj resnično vas povabim v našo vas.

Kdaj vas lahko pričakujem? Ob sobotah smo tudi v naši tovarni prosti, takrat poti v službo ne bi mogli prehoditi v dvojje!

Pavla Golob

NOVOSTI

Sintetični kavčuk iz nafte: S srednjeročnim planom razvoja Energoinvestore rafinerije nafte iz Bosanskega Broda v letih 1981–1985 so med drugim predvideli tudi začetek proizvodnje sintetičnega kavčuka, ki naj bi popolnoma zamenjal naravni kavčuk. Zaradi tega se bo zmanjšal uvoz tega artikla, saj ga trenutno uvažamo okrog 90.000 ton letno. Pričakujejo da bo potreba po sintetičnem kavčuku do konca leta 1985 narasla na 140.000 ton, do 1990. leta pa na 180.000 ton. Na bazi surovin, ki jih bodo proizvajali v Rafineriji nafte, je predvidena tudi proizvodnja drugih izdelkov s področja kemije in petrokemije.

Ekonomika politika št. 1483, 1. september 1980, str. 40

Obrat za predelavo odpadkov: Temeljna organizacija združenega dela mariborske Surovine Regeneracija gradi obrat, v katerem bodo plastične in tekstilne odpadke predelovali v industrijsko vato. Predvidevajo, da bo redna proizvodnja stekla v marcu prihodnjega leta; zaradi dodatnih del, povečanja cen uvoza opreme in drugih nepredvidenih stroškov bo izgradnja dražja za okrog 29 milijonov dinarjev. Ekonomika politika št. 1483, 1. september 1980, str. 40

Nova vrsta kavčuka: Britanski znanstveniki trdijo, da se jim je posrečilo razviti novo vrsto naravnega kavčuka, ki je cenejši in bolj vsestranski od sintetičnega, ki se proizvaja iz vse dražje nafte. Nov proizvod se imenuje epoksidirani naravni kavčuk in ga menda proizvajajo po enostavnem kemijskem postopku. Trenutno ga preizkušajo proizvajalci avtomobilskih plaščev in obutve. Poskusna proizvodnja poteka v neki majhni tovarni v Veliki Britaniji, do konca leta

pa naj bi začela obratovati velika tovarna v Maleziji. Z variiranjem proizvodnega procesa je možno dobiti več vrst epoksidiranega naravnega kavčuka za razne namene uporabe.

Ekonomika politika št. 1483, 1. september 1980, str. 51

Zahvale

Ob smrti moje ljube mame se iskreno zahvaljujem sodelavcem arhiva, kopirnice in tiskarne za denarno pomoč ter tolažilne besede. Ivan Bratina

Vsem sodelavcem gradbene skupine, mizarske delavnice in mehanične delavnice se iskreno zahvaljujem za lepo darilo ob mojem odhodu v pokoj. Darilo mi bo lep spomin na vas. Vsem želim še veliko delovnih uspehov.

Anton Preložnik

Vsem sodelavkam in sodelavcem Finančno računovodskega sektorja se pri srčno zahvaljujem za lepo spominsko darilo ob upokojitvi. Želim vam še mnogo delovnih uspehov.

Rada Gorjanc

Iskreno se zahvaljujem sodelavcem NS – skladišče surovin, članom AID Sava, posebno pa socialni delavki tovarišici Marici Hace za obiske v bolnici. Franc Ambrožič

Prav lepo se zahvaljujem za stanovanje, ki ste mi ga preskrbeli. Hvala socialni delavki in sindikatu TAP Finiša. Jože Bajt

Ljubitelji križank

Naša sodelavka se je zopet potrudila in pripravila križanko. Ker je pred nami 29. november – Dan republike in bomo v teh dneh prosti, upamo, da si boste odtgnili nekoliko prostega časa in jo rešili.

Izžrebali bomo pet pravilno rešenih križank. Nagrade pa so naslednje:

1. nagrada	200,00 din
2. nagrada	150,00 din
3. nagrada	100,00 din
4. nagrada	50,00 din
5. nagrada	50,00 din

Nagrade boste izžrebanci prejeli ob izplačilu osebnega dohodka. Križanke, opremljene z imenom in priimkom ter polnim naslovom, nam pošljite v uredništvo Save, Škofjeloška 6, 64000 Kranj, najkasneje do 4. decembra 1980.

Veliko zabave in uspeha pri reševanju!

Špela Kodrič

NAGRADNA SKANDINAVSKA KRIŽANKA

				JOD	POHVAL- JEN BRIGA- DIR	SAMEC PERNATE ŽIVALI	OKRAJ- ŠAVA ZA OKTAVO	DEL POHIŠ- TVA	FILM. IGRALKA SOPHIA	POVR- ŠINSKA NERA	PRED- LOG	NAŠ FO- TOGRAF (DRAŠKIČ)	JOKA- NJE	IZLO- ČITEV, ODSTRA- NITEV
				AKADEM- SKI NASLOV							VPREŽNA ŽIVAL			
				ZNAMKA CIGA- RET						JOŽE HORVAT SODELAV. V TAP (JOŽE)				
				RADIJ			SODELA- VEC V FRŠ (DRAGO)						METER	
				KNJIGA ZEMLJEV.			ALJOŠA DROBNIČ						IGRA S KARTAMI	
NEMČIJA		MESTO NA SEVERU DANSKE		AŠKER- ČEVA RESEM				PREDLOG				3, 14		
				NATRIJ				VODNO VOZILO				QOSTA TKANINA		
ITALI- JANSKO GLASILO						DAHJAN STARČ KALCITEV OKSID			TOALET. POTREB. ANTON HORVAT					
PREBI- VALKA NOVA- LIJE							PREBIV. PANONIJE KRAJ PRI AJDOVŠČINI							
NEMŠKA REKA				SAMOGL.		GOZDNE ŽIVALCE VRSTA ZAČINBE					POLJSKI HUMORIST INOVATOR V TAP (ANTON)			
ČOTOV- ČEV JUNAK				MESTO V SRBIJI POKOJ- NIK					KLERI- KALCI					
									OKRASEK					
FOSFOR		JOŽE ROZMAN DRŽAVA V INDOKINI			ZNAMKA AVTOMOB. NAŠ OTOK					EGON TURK OBLAK IVAN			JOD NAŠA SUROVINA	
UROŠ LIPUŠ- ČEK			VULKAN NA FILI- PINIH SOL DUŠI- KOVE KISLINE			RIMSKA 1 INDIAN. TROFEJA		STIK PLOSKEV PREŽIV- NINA				SONJA AMBROŽIČ		
VRNJAČ- KA	B	A	N	J	A	ZNAMKA TOVORNIH AVTO- MOBILOV						AVSTRIJA NAŠ IZDELEK		DELA- VEC NA AKORD
REKA V FRANCIJI						SLOVEN. FILM PARKING				PREPRO- STO LJUDSTVO				
ENAKI					PAVŠER ANTON IZDELEK NAŠE DO		TOVARNA AVTOMOB. SAMOGL.			V	ERA AMPER			
KALIJ		NAŠ TOZD PREVOZ. SREDSTVO				SEME- NIŠČE EQART ANA				N			KISIK MLEČNA JED	
SODE- LAVKA V SA-CO (ZAJC)				DEL LETALA RIMSKA KONJEN.			ŠTEVNIK GL. MESTO GANE			A	OKRAJ- ŠAVA			
 TRAVA DRUGE KOŠNJE NAŠ TOZD						STARI SLOVANI SMITH				I	KAČA PIJAČA HORNARJEV			
LAH TONE			LOJZE ILIJAS GRŠKA ČRKA			AKCENT POLIZD. AVTOPL.			30 60	KRAJ NA STAYER- SKEM GORAZD URŠIČ				
HUDE SANJE					DVOJICE ŽVEPLO				NAŠE SPORTNO DRUŠTVO POLMER					
JUNAT ČOTOV- ČEVE OPERE				GLAVNO MESTO JEMENA				MESTO NAŠE DO					 SEŠTAVILA: JELKA ŠTULAR	

Kako smo poslovali v oktobru ?

Delovna organizacija je v oktobru proizvedla 4.849 ton izdelkov, kar je za 0,5 odstotkov manj, kot je bilo predvideno z mesečnimi operativnimi plani. V desetih mesecih letošnjega leta smo tako skupno proizvedli 40.190 ton, to je 6 odstotkov manj kot smo predvidevali s planom. V primerjavi z lanskim letom se proizvodnja ni povečala oziroma je ostal obseg nespremenjen.

TOVARNA AVTOPNEVMATIKE

V oktobru je bilo proizvedeno 1,4 odstotke manj, kot je bilo dogovorjeno z mesečnim planom, medtem ko je v primerjavi z desetimi meseci preteklega leta proizvodnja nižja za 0,3 odstotke.

VELOPNEVMATIKA

Proizvodnja je bila v oktobru večja za 2,9 odstotkov glede na mesečni plan, tako da je tozd Velopnevmatika v letošnjem letu v primerjavi z enakim obdobjem preteklega leta, povečal proizvodnjo za 7,3 odstotke.

GUMENO TEHNIČNI IZDELKI

Proizvodnja je bila v oktobru nižja za 2,1 odstotek, medtem ko je v primerjavi z lanskim letom porasla za 1,7 odstotkov.

TEHNIČNI IN KEMIČNI IZDELKI

Oktobrski plan je presežen za 33,2 odstotka, v desetih mesecih pa so skupno izdelali 2964 ton, kar je za 1,1 odstotek več kot lani.

ROČNA KONFEKCIJA VRHNIKA

Zaradi zmanjšanja števila zaposlenih se je zmanjšal obseg proizvodnje ležalnih blazin. Plan je bil dosežen z indeksom 71 odstotkov, kar je v skladu z ukinjanjem proizvodnje blazin.

UMETNO USNJE

V Umetnem usnju je bil oktobrski plan uresničen z 85,1 odstotki. V letošnjem letu pa je tozd izdelal 4.261 ton

izdelkov, kar je 5,5 odstotkov manj kot lani. Nedoseganje plana je posledica pomanjkanja surovin, zaradi že znanih težav pri pridobivanju deviz. Tudi v oktobru je izpadlo nekaj delovnih dni.

Dnevno smo v letošnjem letu povprečno izdelali 53,2 kilogramov izdelkov, medtem ko smo s planom predvideli 55,7 kilogramov. Produktivnost je od planirane nižja za 4,5 odstotka. Delovna organizacija je v lanskem letu v povprečju izdelala 52 kilogramov izdelkov, kar pomeni da je produktivnost letos večja za 2,3 odstotke.

jonov dinarjev izdelkov, oziroma 20,7 odstotkov več od predvidenega. V letošnjem letu pa se je prodaja povečala za 12,9 odstotkov v primerjavi s planiranim. GTI je v desetem mesecu iztržil 49,2 milijona dinarjev, kar je za 0,8 odstotkov manj od predvidenega. V celem letošnjem letu pa 424 milijonov dinarjev izdelkov, to je za 0,7 odstotkov manj kot je bilo predvideno.

TKI je prodal za 40,5 milijonov dinarjev izdelkov, kar je za 121 odstotkov več kot je bilo dogovorjeno v oktobrskem planu. V letošnjem letu pa za 229 milijonov dinarjev, to je 45,8 odstotkov več kot je bilo predvideno za prvih deset mesecev letošnjega leta. Na Vrhniki so letos prodali za 37 milijonov dinarjev, to je 17,7 odstotkov manj kot je bilo za deset mesecev planirano. Umetno usnje je oktobra prodal za 45,2 milijona dinarjev usnja, planirano je bilo 13,6 odstotkov več. V letošnjem letu so iztržili 383 milijonov dinarjev, kar je 11 odstotkov manj od predvidenega.

V desetih mesecih smo izvozili za 24.169.475 dolarjev izdelkov. Celoletna obveznost delovne organizacije je izvoz v višini 34.263,92 dolarjev, to pomeni da moramo v novembru in decembru izvoziti še za 10 milijonov dolarjev. Ustvarjeni izvoz v 1980 letu pa je za 7,7 milijonov dolarjev večji kot lani ali za 46,6 odstotkov. P. B.

Prodaja

V oktobru smo prodali za 394,6 milijonov dinarjev izdelkov. To je za 9,1 odstotek več, kot je bilo planirano za omenjen mesec. V letošnjem letu januar-oktober pa smo iztržili tri milijarde dinarjev, kar je za 2,4 odstotke več glede na letno plansko dinamiko.

Oktobra je bilo v TAP prodano za 227 milijonov dinarjev izdelkov, to je 5,4 odstotkov več kot je bilo planirano. Letna planska dinamika je v TAP izpolnjena z indeksom 101,7. Velopnevmatika je v oktobru prodala za 30 mili-

Problematika skladišč surovin

Zaradi številnih nepravilnosti, pomanjkljivosti in malomarnih odnosov do skladišč surovin nam le-te na dežju in mrazu propadajo, delavci pa delajo v težkih delovnih pogojih. Kljub večkratnim zahtevam ostaja zaskrbljujoče stanje še naprej nespremenjeno. Naj opozorimo samo na nekatere težave, ki resnično ogrožajo normalen potek delovnega procesa in povzročajo zastoje v proizvodnji.

NEPRAVILNOST PRI DOZIRANJU SAJ V TOVARNI AVTOPNEVMATIKE

Ob priključitvi novih silosov je bil odklopljen manometer, tako da ni mogoče kontrolirati količino saj. To povzroča zamašitve cevi in s tem zastoje na mikserjih. Prav tako ne delujejo

stikala, tako da se cevi zaradi treslajev lahko same odklopijo, saj se raztresejo, tako pride do onesnažitve okolja in večje materialne škode.

PREDGREVANJE KAVČUKA

Zaradi poškodb vlečnega sistema v sušilnici in predrtih sten je delo skrajno oteženo in neučinkovito. To povzroča nižje temperature kavčuka in večjo porabo dragocene energije za nadaljnjo predelavo.

NEUSTREZNO SKLADIŠČENJE SUROVIN

Zaradi zaostrenih pogojev gospodarjenja je nabava surovin iz zapadnega trga zelo otežena. Ker so zaloge manjše, je v skladiščih tudi za surovine, ki so sedaj na dvorišču, dovolj prostora. Vendar pa se pri transportu soočamo s številnimi težavami. Strojni park je zastarel in dotrajan, primanjkuje rezervnih delov in voznikov viličarjev. Vse to ovira normalen prevoz surovin v skladišča in nato v proizvodnjo.

POŠKODOVANE IN RAZSUTE SUROVINE

Znano je, da surovine večkrat prekladamo. Tako jih na železniški postaji preložimo iz vagonov na kamione, nato pa iz kamionov v skladišče. Ker smo vezani na kratke roke, pride pri raztovarjanju in prekladanju do večjih in manjših poškodb tovara. Poškoduje se embalaža, surovine v zrnih ali prahu se raztresejo in tako dalje. Čeprav uveljavljamo odškodninske zahtevke, do izgube in pomanjkanja vseeno prihaja.

Omenili smo samo nekatere najbolj pereča vprašanja, ki zahtevajo temeljit razmislek in učinkovito takojšnje ukrepanje. P. B.

Sava Kranj

Sava, glasilo delavcev delovne organizacije industrije gumijevih, usnjenih in kemičnih izdelkov Sava Kranj. Glasilo izdaja odbor za informiranje, izhaja štiri- najstredne, glavni in odgovorni urednik Peter Bogataj; tehnični urednik Rudi Zevnik, foto-

grafije Ivan Draškič. Naslov uredništva: Kranj, Škofjeloška 6, telefon 25-461, interno 482 ali 282. Tisk TK Gorenjski tisk Kranj

Glasilo je oproščeno temeljnega davka na podlagi mnenja republiškega sekretariata za prosveto in kulturo SRS (št. 421-1/72) z dne 27. marca 1973.